

תקציב לאומי לשנת 1979

התקציב הלאומי לשנת 1979 כולל סיכום ראשון של ההתפתחויות במשק בשנת 1978 ותחזית של ההתפתחויות העיקריות הצפויות בשנת 1979. סיכום ההתפתחויות בשנת 1978 מתבסס על נתונים ואומדנים ארעיים, אשר מקורם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ובנק ישראל. מן הראוי לחזור ולהדגיש את ארעיותם של הנתונים והאומדנים. תיקונים שיחולו באומדנים לגבי 1978 עשויים לחייב שינויים בתחזית ל-1979. צריך להדגיש במיוחד, שהתחזית מתבססת על ההנחה, שמדיניות הממשלה, כפי שהיא משתקפת בתקציב, תבוצע, הלכה למעשה. ההתפתחויות ב-1978 והתחזית ל-1979 הוכנו במשותף בידי מחלקת המחקר של בנק ישראל והלשכה ליעוץ כלכלי והרשות לתכנון כלכלי במשרד האוצר. פרק ב', "המדיניות הכלכלית והחברתית לשנת 1979" מוגש בידי משרד האוצר.

פרק א: ההתפתחויות הכלכליות במשק בשנת 1978

1. קווי ההתפתחות העיקריים

שנת 1978 חותמת את ההתפתחויות, שאיפיינו את המשק בשנתיים הקודמות, ומהווה שנת תפנית. את מקומו של ריסון בביקוש המקומי, מלווה בגידול מהיר ביצוא, תפסה בשנת 1978 התאוששות בביקושים המקומיים, וגידול היצוא הואט. התפתחות זו מוצאת את ביטוייה, מצד אחד, בצמיחה מוגברת של התוצר (כ-5 אחוזים) לעומת העדר צמיחה, או צמיחה מזערית, בשנתיים הקודמות; ומצד שני — בעצירת מגמת השיפור בגירעון במאזן התשלומים.

מספר גורמים מסבירים את תחילת ההתאוששות בצמיחה בשנת 1978; ענף הבנייה למגורים החל לצאת מהשפל, ששרר בו בשנים האחרונות, לקראת סוף 1977, ובשנת 1978 כבר ניכרה בו פעילות רבה. הן השפל והן תהליך היציאה ממנו נבעו בעיקר מגורמים מחזוריים ארוכי טווח בענף¹, ולא הושפעו בצורה מכרעת מן ההתפתחויות הכלכליות השוטפות; הצריכה הציבורית המקומית גדלה בשנת 1978 בכ-2 אחוזים, לאחר ירידות רצופות בשנתיים שקדמו לה; חל גידול בהשקעות הסקטור העסקי, המייצר ליצוא, שנבע בעיקר מהעלייה ברווחיות היצוא בשנים 1976–1977, ומהציפיות ששררו בתחילת 1978 להמשך מגמה זו.

שלושה גורמים אלה תרמו לציפיות להתאוששות בפעילות הכלכלית בכלל המשק, וכך גדלה הצריכה הפרטית ומומשו השקעות נוספות בסקטור הפרטי, שנדחו בתקופת השפל האחרון. לעומת התעוררות הביקושים המקומיים, ובמידה מסוימת — בשל התעוררות זו, הואט השנה גידולו של היצוא, בעיקר יצוא הסחורות, לאחר גידול משמעותי בשנתיים האחרונות. עם זאת, ניתן לזקוף את מרבית ההאטה להתפתחויות בענף היהלומים². למעט יצוא יהלומים, גדלה כמות היצוא בשנה זו בכ-13 אחוזים, לאחר גידול בכ-12 ו-15 אחוזים בשנים 1976 ו-1977, בהתאמה. יצוא הסחורות (ללא יהלומים) גדל השנה בכמותו רק בכ-9 אחוזים, לאחר עליות גדולות בשנתיים האחרונות (18 ו-16 אחוזים, בהתאמה).

¹ הגורמים המחזוריים בענף כוללים בתוכם ביקושים ספקולטיביים, שבתהליך היציאה מהשפל מגדילים את הביקוש לדירות.

² דיון בענף היהלומים — ראה בסעיף על מאזן התשלומים.

אינדיקטורים להתפתחות המשק, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979

1979 תחזית	1978 אומדן	1977	
המקורות והשימושים בהם			
העלייה או הירידה (-), מונחים ריאליים (אחוזים)			
3.7	6.8	-0.7	סך כל השימושים
6.0	5.2	1.0	התוצר הלאומי הגולמי
			התוצר המקומי הגולמי של הסקטור הפרטי
7.2	5.0	-0.6	(למעט שירותי דיוור)
2.7	4.0	1.2	הצריכה הפרטית לנפש
-6.9	13.8	-13.9	הצריכה הציבורית
2.3	3.8	2.6	הצריכה הציבורית האזרחית
-10.9	18.6	-20.1	הצריכה הציבורית הבטחונית
4.0	2.0	-1.7	הצריכה הציבורית המקומית
11.8	1.6	-10.4	ההשקעה הגולמית המקומית
11.0	7.0	-12.9	ההשקעה הגולמית בנכסים קבועים
6.2	5.1	12.9	היצוא
1.0	9.2	-3.0	היבוא
האוכלוסיה והתעסוקה			
העלייה או הירידה (-) (אחוזים)			
2.2	2.2	2.3	האוכלוסייה הממוצעת
3.2	3.4	2.0	מספר המועסקים המקומיים בסקטור הפרטי
3.2	3.5	3.9	אחוז הבלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי
מאזן התשלומים (כולל סחר עם השטחים)			
(מיליוני דולרים, מחירים שוטפים)			
9,825	8,449	7,215	היבוא האזרחי
8,015	6,895	5,758	היצוא
1,810	1,554	1,457	ערך היבוא האזרחי
1,300	1,630	1,099	יבוא בטחוני ישיר
3,150	3,400	2,614	יבוא ההקן נטו
12,700	11,900	10,715	החוב הלאומי
המיסים ותשלומי ההעברה			
העלייה או הירידה (-) (אחוזים)			
מחירי 1978	שוטפים		
16.8	31.7	37.8	סך כל המסים העקיפים נטו*
9.0	57.2	42.7	סך כל המסים הישירים
-4.1	60.8	43.1	תשלומי ההעברה נטו לציבור
ההכנסות			
1.9	5.8	3.5	ההכנסה הפרטית הפנויה ממקורות פנים לנפש
			(מחירים קבועים, אחוזים)**
			העלייה או הירידה באמצעי התשלום,
	37.0	38.8	במשך השנה (אחוזים)

* מיסים נטו על היצור המקומי ומיסים נטו על היבוא, למעט הטל ומס ערך מוסף על יבוא בטחוני ישיר.
 ** ללא ניכוי מילות חובה נטו.

בשל הגידול הרב, יחסית לתוצר, שחל ביצוא בשנים 1976–1977, הגיעו ממדי היצוא ב-1978 לרמה כזו, שגם השנה תרם היצוא תרומה ניכרת לצמיחת המשק כולו (כ-2 מתוך 5 אחוזים). הצמיחה במשק גרמה, כמובן, גם לגידול היבוא האזרחי, שבניכוי היהלומים גדל השנה בכ-9 אחוזים. ההתפתחויות ביצוא וביבוא במשולב הביאו לכך, שהגירעון האזרחי³ בחשבון השוטף במאזן התשלומים לא השתנה ב-1978, ולאחר שנתיים רצופות של שיפור במאזן התשלומים, נעצרה מגמה זו. שיפור מאזן התשלומים בשנתיים האחרונות הושג, במידה רבה, בשל ריסון הביקושים המקומיים והיבוא. עתה, עם חידוש צמיחת המשק והתעוררות הפעילות המקומית, גדל היבוא וקטן היצוא.

התהליך האינפלציוני

האינפלציה המקומית הגבוהה, שהיא מסממני השנים האחרונות, נמשכה ואף התגברה בשנת 1978, ושיעורה הגיע ל-48 אחוזים במשך השנה, לעומת ממוצע של כ-40 אחוזים במשך השנים 1974–1977.⁴ גם השנה, כבעבר, נובעת האינפלציה בעיקר מגורמים מצד ההוצאות, אלא שהשנה נוספו עליה, בעיקר לקראת סוף השנה, לחצים מצד הביקושים המתאוששים, שהגבירו את קצבי האינפלציה (ברביע האחרון הגיעה עליית המחירים הממוצעת ל-5 אחוזים ויותר לחודש, לעומת 2.7 אחוזים ברביעים שקדמו לו).

הגורמים מצד ההוצאות: אחד הגורמים העיקריים להאצת האינפלציה היה הפיחות הגדול, שבוצע עם הנהגת הרפורמה במטבע החוץ, בסוף 1977 — לצורך האחדת השערים בכל עסקות מטבע החוץ. הפיחות גרם לעלייה מיידית במחירי היבוא ולחוספת יוקר מוגדלת, ששולמה בתחילת 1978. עלייה זו בהוצאות הייצור תרמה את תרומתה לעליות מחירים נוספות בהמשך השנה. במהלך השנה פותחה הלירה ביחס לסל המטבעות בעד כ-34 אחוזים, כשכל הפיחות התרחש עד אוקטובר, כלומר ממוצע של 3 אחוזים לחודש; פיחות זה הוסיף מצדו להמשך עליות המחירים.

האינפלציה המהירה, השוררת במשך בשנים האחרונות, הניעה בודאי פירמות ופרטים להתאים את התנהגותם לתנאים. הפירמות מצידן מתאימות את מחיריהן ביתר תכיפות לעליות מחירים, הנובעות מייקור הוצאות הייצור, ואילו השכירים תובעים עליות שכר נומינליות גדולות בהסכמי השכר, הנחתמים בתחילת השנה. חוסר הוודאות בעליות המחירים, שנגרם בשל התפתחות בלתי אחידה של המחירים על פני השנה, התגבר ב-1978, ויצר דחף, הן לעלאות מחירים נוספות מצד הפירמות, והן לדרישות שכר ריאליות מצד השכירים. אלה, מצידן, מאיצים את האינפלציה נוספות.

הגורמים מצד הביקוש: על ההשפעות מצד ההוצאות נוספו, בעיקר לקראת סוף השנה, גם לחצי ביקוש, שיצרו דחף נוסף לעליות מחירים. לחצי הביקוש מזוהים בבירור בענף הבנייה למגורים, אך סימניהם ניכרים גם בשוק העבודה ובשוק הכספים. נחוני שוק העבודה מלמדים, כי שיעור ההשתתפות עלה השנה לרמה ששררה לפני השפל האחרון, ואילו שיעור האבטלה ירד; מספר המועסקים בסקטור העסקי גדל, והשכר הריאלי בו עלה. עובדות אלה מצביעות על ביקוש גובר לעובדים, שמתיישב עם לחצים מצד הביקוש. יש להדגיש, כי למרות שהמשק יצא זה עתה ממיתון בפעילותו, אין כנראה עודף כושר ייצור בטווח הקצר, שיוכל לענות על ביקוש גואה.

הצד המוניטרי: בשוק הכספים התרחשה התרחבות בהיצע הנזילות. התפתחות זו נעוצה הן בליברליזציה, שהונהגה בפיקוח על מטבע חוץ, שפתחה בפני המשק אפשרויות ליטול אשראי לזמן קצר בחוץ לארץ, והן בהזרמת הממשלה ובנק ישראל. כך לא היתה מגבלה מצד הנזילות שתבלום את עליות המחירים שנבעו מצד ההוצאות.

³ גירעון בחשבון השוטף, למעט יבוא ביטחוני ישיר וכולל הסחר עם השטחים.

⁴ מדד המחירים לצרכן.

2. מאזן התשלומים

בחשבון השוטף האזרחי⁵ היה בשנת 1978 גירעון של 1,490 מיליון דולר, בדומה לשנה הקודמת (1,460 מיליון דולר), אולם הדבר מסמך מפנה במגמת השיפור בממדי הגירעון בשנתיים הקודמות. גירעון זה משקף גידול של 18 אחוזים בערך היבוא האזרחי בדולרים, ושל 23 אחוזים בערך היצוא בדולרים. ביבוא הביטחוני הישיר היה בשנה זו גידול ניכר, של 530 מיליון דולר, ולפיכך גדל הגירעון הכולל בהתאם.

כדי לבחון נכונה את התפתחות מאזן התשלומים, יש להפריד את ההתפתחויות בענף היהלומים מן ההתפתחויות בתחום היבוא והיצוא. בעבר נאגר מלאי של יהלומים גולמיים בישראל, והדבר השפיע על עלייה גבוהה מאד של המחירים, הן ביבוא והן ביצוא יהלומים. ב-1978 עלו מחירים אלה בכ-60 אחוזים בדולרים; כתוצאה מכך, היתה ירידה כמותית חדה ביצוא וביבוא יהלומים, אם כי נומינלית תרם הענף, נטו, 260 מיליון דולר לצמצום הגירעון (יותר מבשנתיים הקודמות: 66 ו-96 מיליון דולר, בהתאמה).

ההשפעה החיובית הישירה, שהיתה בעבר לריסון הביקושים המקומיים על התפתחות היצוא, שוב אינה ניכרת השנה. נוסף על כך, נעצרה מגמת העלייה ברווחיות היצוא, ובשנת 1978 חלה בה ירידה קלה, תוך תנודות במשך השנה, בשל אי היציבות של הדולר בעולם. כתוצאה מכך הואט גידולו של יצוא הסחורות, למעט יהלומים, ל-9 אחוזים בכמות (לעומת 17 אחוזים בממוצע בשנתיים שקדמו לה). יש לזכור, שהפיתוח, שנלווה באוקטובר 1977 לרפורמה בשערי החליפין, היה גבוה למוצרי היבוא (כ-25 אחוזים), ונמוך ליצוא הסחורות, בשל ביטול תמריצי היצוא (רק כ-6 אחוזים בממוצע לערך מוסף יצוא). במלים אחרות, המחיר היחסי של יצוא הסחורות הורע, באורח חד-פעמי, יחסית לתחליפי היבוא.

ברביע האחרון של השנה לא השתנה שער החליפין של הלירה ביחס לסל המטבעות, בשל יבוא הון גדול; אולם ההתאוששות המקומית והאינפלציה הגוברת גרמו הרעה במחיר היחסי של היצוא. התפתחות המחיר היחסי של יצוא השירותים היתה שונה מזו של יצוא הסחורות: בשל הפיתוח הגדול בשער החליפין האפקטיבי של יצוא השירותים (במסגרת איחוד השערים ביצוא, כ-40 אחוזים), חלה עלייה משמעותית ברווחיותו, וסביר להניח, שהדבר תרם לגידול הכמותי הרב (כ-20 אחוזים).

היבוא האזרחי הואץ, כאמור, וכמותו (למעט יהלומים) גדלה ב-9 אחוזים, לאחר עלייה זעומה ב-1977, וירידה שנה קודם לכן. העלייה השנה מוסברת על רקע התאוששות הביקושים והציפיות לחידוש הצמיחה. עם זאת, גדל היבוא מעבר לעליית הביקושים המקומיים, בעיקר בשל הגידול הרב ביבוא חומרי הגלם (14 אחוזים); יש להניח, שהפירמות התאימו עצמן להתאוששות בפעילות הכלכלית והגדילו את מלאי חומרי הגלם לרשותן.

3. ההשקעה והבנייה

הירידות הגדולות בהשקעות בענפי המשק ובבנייה למגורים, בשנתיים האחרונות, נכלמו ב-1978, והתפנית העיקרית במגמה זו ניכרת בהשקעה בבנייה הפרטית למגורים: מגמת הירידה, שאיפיינה את הענף ב-3 השנים האחרונות, שינתה את כיוונה, והחלה עלייה מתונה בהשקעה. נוכח ההתפתחות בהתחלות הבנייה, ברור שמגמה זו אף תתחזק בשנים הבאות. גם ההשקעות בענפי המשק גדלו מאד השנה, יחסית, ובולט בעיקר הגידול בהשקעה במכונות וציוד — 11 אחוזים (מזה כתעשייה 17 אחוזים).

ענף הבנייה מאופיין במחזוריות של תקופות שפל וגיאות לסירוגין, הנובעת ברובה בפיגור

⁵ החשבון השוטף, למעט הסחר עם השטחים, ולמעט יבוא ביטחוני ישיר.

בתהליכי התאמה בין הביקוש לבין ההיצע, בשל משך הבנייה: לאחר הגיאות בתחילת שנות השבעים, החלה ב-1975 תקופת שפל, שהתבטאה במספר נמוך ביותר של התחלות בנייה למגורים בשנים 1976 ו-1977, נמוך מהמתחייב מהביקוש הרגיל לדירות חדשות; ולפיכך היה היצע הדירות הגמורות ב-1978 קטן מהביקוש.

עודפי הביקוש בתחום הדיור גרמו לעליית מחירים, שמצדה דחפה להגדלת הפעילות בענף, הן בהתחלות בנייה חדשות והן בהחשת גמר דירות בתהליך בנייה. מספר ההתחלות בבנייה הפרטית השנה עלה בכ-50 אחוזים במונחי שטח וכלל הפעילות בענף, המתבטאת בהשקעה, גדלה ב-7 אחוזים לעומת זאת, ירדה תולדות ההשקעה בבנייה הציבורית, בכ-25 אחוזים; הדבר משקף, מצד אחד, את הירידה התלולה בהתחלות בשנים 1976 ו-1977 — כתוצאה ממדיניות הממשלה, ומצד שני — את אי מימוש ההיקף המתוכנן של ההתחלות הציבוריות ל-1978. הגידול, שחל בהשקעות בענפי המשק, מורכב מגידול בהשקעות של הסקטור הפרטי המייצא, ומהשקעות לייצור לשוק המקומי. אף כי אין בידינו מידע בדוק על ייעודי ההשקעות, סביר לשער כי הגידול הרב ביצוא בעבר, וציפיות להמשך מגמה זו, הביאו להשקעות במפעלים המייצרים ליצוא. יחד עם זאת, עקב הגידול בביקושים המקומיים ב-1978, הקיף ככל הנראה, הגידול בהשקעות גם ענפים, שעיקר תפוקתם לשוק המקומי. החשת קצב האינפלציה מגדילה גם היא את כדאיות ההשקעה, בשל מתן אשראי מוכוון בלתי צמוד. את עיקר הגידול בהשקעות תרם רכיב היבוא, שגדל בכ-20 אחוזים, ואילו השקעות מייצור מקומי וההשקעות בבנייה לענפי המשק גדלו בכ-4 אחוזים. סך ההשקעה בנכסים קבועים גדל השנה בכ-7 אחוזים, אולם בהכללת השינוי במלאי, גדלה ההשקעה בכ-2 אחוזים בלבד.⁶

4. הצריכה הציבורית

לאחר שנתיים של ריסון הצריכה הציבורית, ריסון שהשתקף בירידה מצטברת של 5 אחוזים, גדלה השנה הצריכה הציבורית המקומית בכמותה ב-2 אחוזים. הצמצום בצריכה הציבורית התרכז בקניות הביטחוניות⁷, וגם השנה הצטמצם רק רכיב זה, אך בירידה קלה בלבד, יחסית לשנתיים הקודמות (7.5 – ו-10 – אחוזים, בהתאמה). תשומת העבודה עלתה, הן בצריכה האזרחית והן בצריכה הביטחונית⁸.

הגידול בביקוש של הסקטור הציבורי התבטא הן בהעסקת עובדים חדשים והתחרות בביקוש הסקטור הפרטי לעובדים, והן בהתייצבות הביקוש לקניות בשוק, לעומת ירידה רצופה בשנתיים הקודמות.

5. הצריכה הפרטית

הצריכה הפרטית הואצה השנה, ועלתה ב-6 אחוזים ויותר, שהוא גידול של כ-4 אחוזים בצריכה לנפש. הגידול בצריכה הפרטית התרכז בצריכת מוצרים בני קיימא, שגדלה ב-25 אחוזים, לאחר שירדה ברציפות ב-3 השנים האחרונות. התאמת השינויים בהכנסה השוטפת למגמת הפעילות ארוכת הטווח של המשק מתבטאת בעיקר בצריכת מוצרים בני קיימא, בשל אופיים; ואכן, כשההכנסה הריאלית לא עלתה בקצב, שאליו הורגלו הפרטים, ירדה צריכת המוצרים בני הקיימא; עתה, עם תחילת ההתאוששות במשק ועליית ההכנסה הריאלית בכ-6 אחוזים השנה, מממשים הפרטים את הצריכה שנדחתה ברכיב זה. הצריכה הפרטית, למעט צריכת בני קיימא, עלתה ב-4.5 אחוזים, דהיינו

⁶ יש להדגיש, כי נתוני ההשקעה במלאי הם בעלי איכות ירודה. השנה מורים נתונים אלה על השקעה שלילית במלאי, המקטינה את כלל ההשקעה.

⁷ מהימנותם של נתוני הקניות הביטחוניות ירודה.

⁸ תשומת העבודה, כפי שהיא מתבטאת באומדני החשבונאות הלאומית. אינה תואמת את סקרי כוח אדם. לפי סקרי כוח אדם, עלתה תשומת העבודה בסקטור הציבורי יותר.

עלייה של 2.5 אחוזים לנפש. שיעור החיסכון עלה במידת-מה; עלייה זו נובעת, כנראה, מגידול חריג בתשלומי העברה בגין ריבית, ששולמו שנה, ושהנטייה לצרוך מהם היא קטנה.

6. התעסוקה והשכר

האוכלוסיה הממוצעת גדלה ב-1978 ב-2.2 אחוזים, שיעור גידול דומה לשיעור בשנתיים הקודמות. שיעור זה משקף עלייה קלה במאזן ההגירה וירידה בריבוי הטבעי. האוכלוסיה בגיל העבודה גדלה בשיעור נמוך מ-2 אחוזים; כתוצאה מעליית שיעור ההשתתפות בכוח העבודה, גדל מספר המועסקים השנה ב-4 אחוזים.

העלייה בשיעור ההשתתפות בכוח העבודה, נוסף על העובדה ששיעור האבטלה ירד, מצביעה על ביקוש גובר בשוק העבודה, הנובע מההתאוששות הכלכלית במשק. תוספת ההיצע נקלטה ברובה בסקטור הציבורי, אולם גם הסקטור העסקי הגדיל את מספר המועסקים בו בכ-3 אחוזים. רוב הנקלטים בסקטור הציבורי היו נשים, שאולי לא היו פונות לשוק העבודה לולא אפשרויות התעסוקה בסקטור זה, ולפיכך ניתן לומר, שהסקטור הציבורי לא היווה גורם תחרותי כה משמעותי לסקטור הפרטי, כפי שנראה תחילה.

השכר הריאלי עלה, בממוצע שנתי, הן לעובד והן למעסיק, ואין ניכרים הבדלים משמעותיים בין עליית השכר הריאלי בסקטור העסקי לבין הסקטור הציבורי.

7. התוצר והפריזון בסקטור העסקי⁹

תוצר הסקטור העסקי גדל השנה ב-5 אחוזים, לאחר שנתיים של התייצבות. התפנית במגמת התפתחותו נגרמה בעטין של ההתפתחויות בענף הבנייה, שלאחר שלוש שנים של קיפאון, תרם תרומה חיובית לתוצר. עם הגידול בתוצר העסקי, גדל השנה התוצר למועסק ב-2 אחוזים; שיעור זה קטן אמנם מהגידול הממוצע במשק בתקופה 1968–1972 (6 אחוזים), אולם לראשונה מזה 3 שנים שהוא גדל — תופעה העולה בקנה אחד עם ההתאוששות בפעילות הכלכלית.

8. ההתפתחויות המוניטריות

א. קווי ההתפתחות העיקריים

שנת 1978 מאופיינת בהתרחבות מוניטרית מהירה, תוך תנודות חריפות ברכיביה. תנודות אלו, מצד אחד, הינן תוצאה של התאמת תיק הנכסים של הציבור לתנאים שנוצרו בעקבות הרפורמה, ומצד שני, הן נובעות מהפרשים שנוצרו בין הריבית המקומית לבין הריבית בחוץ לארץ, בתוספת שיעור הפיחות הצפוי. הללו הביאו הן לתנודות ביבוא הון מחוץ לארץ והן לתנודות בשער החליפין. תוצאת תנודות אלו היא התכווצות ריאלית חריפה בנכסים הכספיים במטבע מקומי, והתרחבות מהירה בנכסים הכספיים במטבע חוץ.

קצב ההתרחבות המוניטרית היה מהיר בתחילת השנה, ואיטי יותר לקראת סופה. עודף הביקוש של הסקטור הציבורי הזין את ההתרחבות המוניטרית. כן תרם לכך הגידול בנכיון משנה של בנק ישראל, במסגרת מתן אשראי לסקטור היצוא. האשראי למימון השוק המקומי גדל בדומה לגידול בפעילות המקומית.

ב. התפתחות המצרפים המוניטריים העיקריים

במשך 1978 חלה, כאמור, התרחבות מוניטרית מהירה, המתבטאת בנחונים הבאים: הנכסים הכספיים שבידי הציבור¹⁰ עלו בכ-57 אחוזים, בממוצע שנתי, בדומה לעליית מחירי השימושים

⁹ למעט זקיפת שירותי דיר.

¹⁰ הכוללים אמצעי תשלום, פיקדונות מטבע חוץ של תושבים מקומיים, פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי ואגרות חוב צמודות בדי הציבור.

המקומיים (55 אחוזים). הנכסים הכספיים הנוזלים יותר, דהיינו אמצעי תשלום ופת"מ עו"ש, עלו בממוצע שנתי בכ-64 אחוזים. כאמור, חלה התכווצות חריפה במגזר הפיננסי במטבע ישראלי — אמצעי התשלום ירדו ריאלי בכ-13 אחוזים בממוצע שנתי, והתרחבות מהירה במגזר במטבע חוץ — פת"מ עו"ש עלה ריאלי בכ-100 אחוזים בממוצע שנתי. ההתפתחות על פני השנה היתה דומה, אך פחות קיצונית מן הממוצע השנתי.

סך כל האשראי לציבור, פרט ליהלומים, עלה ב-74 אחוזים¹¹ במשך השנה, כ-9 אחוזים במונחים ריאליים. הרחבת האשראי כוונה בעיקרה לסקטור היצוא: האשראי המוכן ליצוא במטבע ישראלי עלה בכ-60 אחוזים, שיעור התואם את הגידול הנומינלי ביצוא. האשראי המוכן ליצוא במטבע חוץ — פרט ליהלומים — גדל בקצב גבוה הרבה יותר — כ-19 אחוזים במונחים ריאליים — המשקף גידול אשראי זה בעקבות אי התאמת הריבית לעלייה בריבית לחוץ לארץ, וכן בגלל הקטנת הציפיות לפיחות חד-פעמי גדול לאחר הליברליזציה. האשראי לענף היהלומים, שעלה בכ-60 אחוזים במונחי דולרים, מימן בעיקר צבירת מלאי יהלומים, ולכן ניתן לומר כי השפיע במידה מעטה בלבד על ההתרחבות המוניטרית המקומית.

ההרחבה הניכרת באשראי ליצוא נועדה להגדיל את כושר התחרות של היצוא, אך לגבי יצואנים העוסקים גם בייצור לשוק המקומי — קשה ההבחנה בין מימון היצוא לבין מימון פעילות מקומית, ולכן יש לשער, כי חלק מהרחבת האשראי ליצוא שימש למימון פעילות מקומית. האשראי לשוק המקומי¹² עלה ב-64 אחוזים בממוצע שנתי, בדומה לגידול הנומינלי של השימושים המקומיים (63 אחוזים).

יש לציין, כי עיקר העלייה חלה באשראי חופשי במטבע חוץ, כתוצאה מפתחת האפשרות, עם הליברליזציה, ללוות באופן חופשי לזמן קצר במטבע חוץ. עם זאת סביר להניח, כי עד לרביע האחרון של השנה, גידול זה באשראי החליף בחלקו מקורות אשראי אחרים, יקרים יותר, כגון אשראי ספקים ישיר מחוץ לארץ, שכן בסיכומו של דבר לא התרחש יבוא הון נטו, לטווח קצר, למשק במשך שלושת הרביעים הראשונים של השנה. ברביע האחרון של השנה זרם יבוא הון לטווח קצר למשק בממדים ניכרים.

את ההתרחבות המוניטרית הזינו מקורות אלה:

1. הסקטור הציבורי הזרים במשך 1978 כ-14.5 מיליארד ל"י, (מזה כ-10.7 מיליארד ל"י הוזרמה הממשלה), לעומת כ-11 מיליארד ל"י ב-1977, עלייה של 32 אחוזים, שהיא ירידה ריאלי של 15 אחוזים.

2. בנק ישראל הזרים דרך נכיון משנה לציבור (פרט ליהלומים), כ-5.5 מיליארד ל"י, לעומת כ-2 מיליארד ל"י ב-1977. עיקר ההזרמה נעשתה דרך נכיון משנה בקרנות היצוא במטבע חוץ, בעקבות גידול בניצול קרנות אלה במסגרת ההסדרים הקיימים.

3. נכיון משנה בקרן יהלומים הגיע ל-5 מיליון ל"י, אך בעיקרו הוא לא התבטא בגידול בסיס הכסף, אלא ברכישות מטבע חוץ של הסקטור הפרטי.

4. רכישות מטבע חוץ נטו בידי הסקטור הפרטי הסתכמו בכ-133 מיליון דולר, ירידה ניכרת מרמתם בשנים הקודמות. ירידה זו היא תוצאה מההתפתחויות ברביע האחרון¹³; בשלושת הרביעים הראשונים נרכשו, נטו, כ-500 מיליון דולר (כ-200 מיליון דולר, בניכוי יהלומים) בדומה לרמה של הגירעון הבסיסי¹⁴ של מאזן התשלומים של הסקטור הפרטי, ולא ניכר יבוא הון למשק לטווח קצר.

¹¹ בניכוי אשראי מיוחד למימון רכישת מניות, כדי לאפשר קליטת הנפקת המניות של הבנקים ולמימון הפקדות בתכניות חיסכון.

¹² כולל אשראי חופשי בל"י ובמטבע חוץ, ואשראי מוכן לשוק המקומי.

¹³ יש לציין, כי עיקר ההעברות ברביע זה נעשו במשך כשבוע בחודש דצמבר, בעקבות שמעות על הגבלות שיוטלו על יבוא הון.

¹⁴ הגירעון הבסיסי של מאזן התשלומים של הסקטור הפרטי מוגדר כגירעון של סקטור זה בחשבון השוטף, בניכוי העברות הון (כולל העברות חד-צדדיות) לטווח ארוך ובניכוי של אותו סקטור. נוסף על ההזרמה נטו, הנובעת מפעולות הסקטור הציבורי, מפעולות אשראי מוכות של בנק ישראל וממאזן התשלומים של הסקטור הפרטי — תרמו הבנקים להרחבת מוניטרית באמצעות מתן אשראי בממדים מעבר לאלה, שאיפשר להם הגידול בנכסים הנוזלים. כך נוצרו גירעונות נוזליות ניכרים — שבסוף אוקטובר הגיעו לכ-4 מיליארד ל"י.

ג. המדיניות המוניטרית

ערב הרפורמה שררה במשק ריבית מקומית גבוהה על האשראי החופשי, בעקבות מדיניות מוניטרית מרסנת, שנוהלה בשנים האחרונות. עם הרפורמה נפתח בפני המשק היצע אשראי במטבע חוץ, אשר עלותו הצפויה (שיעור הפיחות הצפוי, בתוספת הריבית בחוץ לארץ) היתה נמוכה מהריבית המקומית.

הדרך היעילה להוריד את שער הריבית, כדי לאפשר חידוש צמיחה ושמירה על תוואי שער החליפין, היא שילוב של מדיניות פיסקלית מרסנת ומדיניות מוניטרית מרחיבה, תוך נסיון להפנות את עיקר הנזילות לסקטור הייצוא. ברם, התחדשות הגידול בביקושים המקומיים, שניזונו, בין השאר, מגידול עודף הביקוש של הסקטור הציבורי, מנעו ירידה ריאלית בשערי הריבית המקומיים. על רקע זה ננקטה בסוף הרביע השלישי מדיניות מוניטרית מרסנת, שהביאה, עם הירידה בצפיות לפיחות, להגדלת הכדאיות במשיכת אשראי מחוץ לארץ והגברת יבוא ההון ולייסוף ריאלי של הלירה הישראלית. בעקבות זאת, הוטלה בסוף דצמבר חובת נזילות על אשראי במט"ח, כדי לייקר אשראי זה. בתחילת ינואר 1979 העלו הבנקים את הריבית על האשראי החופשי במטבע ישראלי, ושוב הפך האשראי במטבע חוץ לכדאי; ולכן הוטלה הקפאת אשראי במטבע חוץ ל-60 יום. במהלך 1978 ננקטו מספר צעדים, שנועדו להגביר את החיסכון ולהגדיל את שכלולו של שוק ההון: שופרו תנאי איגרות החוב, הונפקו איגרות חוב ברירה דולרית, וכן הונפקו תעודות פיקדון סחירות (תפ"ס).

פרק ב: המדיניות הכלכלית והחברתית לשנת 1979*

1. יעדי המדיניות הכלכלית-חברתית

הבעיה המרכזית של המשק הישראלי בשנים הבאות, כבשנים שחלפו, תהיה בעיית מאזן התשלומים. בעיה זו מוצאת את ביטוייה בגירעון גדול בחשבון השוטף, ובנטל הכבד של החוב הלאומי לארצות חוץ. חומרתה של הבעיה היא בכך, שהיא יוצרת תלות כלכלית, פוליטית וביטחונית בסיוע חוץ, מה גם שסיוע בהיקף הנוכחי אינו מובטח לטווח הארוך. חוסר אפשרות לממן את הגירעון השוטף עלול להביא לשיתוק המשק ולאבטלה בקנה מידה גדול. המבחן המרכזי של המדיניות הכלכלית הוא, איפוא, במידת חרומתה לקידום מגמות כלכליות, המבטיחות צמצום הגירעון השוטף בטווח הארוך. אולם, הבעיה המיידית החמורה ביותר, שבפניה עומד המשק הישראלי, היא בעיית האינפלציה. עליית המחירים המהירה בשנה החולפת והחשש מפני סחרור אינפלציוני, מסכנים את היציבות החברתית ואת ההישגים בכל תחומי המשק. האינפלציה פוגעת בשכבות האוכלוסייה החלשות, שאינן יודעות להגן על עצמן מפניה; לעומת זאת, היא יוצרת אפשרויות להתעשרות קלה, שלא כתוצאה מפעילות יצרנית; היא מדרבנת עליות בשכר ובהכנסות ובדרך זו גידול מוגזם בצריכה; היא יוצרת מצב של מחסור בעובדים, שבעיקר סובלות ממנו תעשיות הייצוא. אולם עיקר חומרתה של בעיית האינפלציה היא פגיעתה ברווחיות הייצוא והיותה גורם המעודד גידול המהיר של היבוא. בדרך זו מביאה האינפלציה לגידול הגירעון השוטף, וגורמת לנסיגה בדרך לפתרון בעיית מאזן התשלומים. לפיכך ממוקדת המדיניות הכלכלית לשנת 1979 במאמץ עליון לעצור את תהליך ההאצה בעליית המחירים, תוך חתירה להאטה משמעותית בקצב עלייתם.

העלאת שערי הריבית המקומיים, בעקבות הגירעונות העמוקים. יחד עם ציפיות הציבור להאטה בשיעור עליית שער החליפין. הביאה מצד אחד, לצמצום באשראי במטבע ישראלי, ומצד שני — לעלייה באשראי מחוץ לארץ. כך שעד סוף השנה חל צמצום ניכר בגירעונות אלה.

* מונש בידי משרד האוצר.

המטרות העיקריות של המדיניות הכלכלית חברתית לשנת 1979 הן:
 א. ריסון הלחצים האינפלציוניים והאטה משמעותית של קצב עליית המחירים;
 ב. היערכות ראשונית של המשק לאפשרות של חתימת הסכם שלום עם מצרים;
 ג. המשך גידול מהיר של היצוא על ידי הבטחת רוחיותו;
 ד. המשך הצמיחה של המשק, המוצאת את ביטויה בגידול התוצר הלאומי ובגידול ההשקעות;
 ה. קידום פתרונות דיור לזוגות צעירים, לעולים חדשים ולגרים בתנאי דיור קשים, תוך הבטחת מימון בהיקף מספיק;

ו. הגדלת פריין הייצור ומתן דגש לייעול השירותים הציבוריים;
 ז. צמצום פגיעת האינפלציה בשכבות החלשות ביותר.
 התקציב וצעדי המדיניות המפורטים להלן, אינם מביאים בחשבון את מלוא ההשפעה של היערכות צבאית והתיישבותית, המתחייבת מפינוי סיני, בעקבות חתימת הסכם שלום עם מצרים. כאשר תבוצע היערכות כזאת, או יתברר ממעקב אחר השינויים במשק במהלך השנה, שההתפתחויות חורגות, באופן משמעותי, מהיעדים שאומצו, ינקטו אמצעי מדיניות משלימים.

2. מדיניות תקציבית

- מגמת המדיניות התקציבית השנה, כמכשיר מרכזי של המדיניות הכלכלית, היא בראש ובראשונה להביא לריסון הלחצים האינפלציוניים במשק ולהאטה משמעותית בקצב עליית המחירים. לשם כך הוחלט על נקיטת אמצעי ספיגה בתחום המסים, מצד אחד, וקיצוץ תקציבי שהביא את התקציב למימדיו הנוכחיים, מצד שני. ביצוע קפדני של מדיניות ההוצאות וההכנסות, יביא לכך שהגירעון התקציבי והזרמת הכספים הנובעת ממנו, יאפשרו שמירה על שיווי משקל כספי במשק.
- כדי לעמוד במסגרת ההוצאות התקציביות יוגבר הפיקוח וינקטו הצעדים הבאים:
 א. פעולות חדשות יופעלו רק לאחר צמצום תכניות אחרות;
 ב. בכל אחד מחדשי השליש הראשון של השנה יופשר מימון בהיקף שלא יעלה על 1/15 מהתקציב;
 ג. תוקפא מצבת כח האדם במשרדי הממשלה, למעט אגפי המסים והשירות המשפטי;
 ד. שיא כח האדם והיקף ההוצאות של הרשויות המקומיות ייקבע עפ"י חוק.
- שמירת מסגרת התקציב תביא להקטנת עודף הביקוש המקומי של הממשלה מכ-14 מיליארד ל"י ב-1978 ל-13 מיליארד ל"י בקירוב, שמשמעותה ירידה ריאליט ניכרת. ההזרמה תקטן מכ-10 מיליארד ל"י ב-1978 לכ-8 מיליארד ל"י בלבד ב-1979.
- הגירעון בתקציב ירד, במונחים ריאליים להיקף של השנה הקודמת, כ-12 מיליארד ל"י.
- גמישות התקציב בשנת 1979, תעלה לעומת השנה הקודמת. התקציב למעט ביטחון ותשלום חובות (שהם חסרי גמישות בטווח הקצר) יהווה כ-42 אחוזים מסך התקציב בהשוואה לכ-38 אחוזים ב-1978.
- הפעילות הפיננסית של הממשלה תגדל עקב הכללה בתקציב של חלק מפעילות שבעבר היתה מחוץ לתקציב. כתוצאה מכך, יגיע מתן האשראי בתקציב ל-17.6 מיליארד ל"י. לעומת 8.3 מיליארד ל"י בשנה הקודמת.
- הרזרבה הכללית בתקציב מסתכמת ב-16 מיליארד ל"י, שהן כ-5 אחוזים מסך התקציב, לעומת 9.4 מיליארד ל"י ב-1978 שהיוו כ-4.5 אחוזים מסך התקציב. ב-5.5 מיליארד ל"י מרזרבה זו לא ייעשה שימוש, אלא רק במקרים חריגים של הוצאות חיוניות שלא נצפו מראש.

א. מדיניות ההוצאות

- סך הוצאות התקציב יסתכמו בשנת 1979 ב-304 מיליארד ל"י לעומת 208 מיליארד ל"י ב-1978.
- תקציב הביטחון, שישתכם בכ-85 מיליארד ל"י, יאפשר המשך המגמה שהסתמנה ב-1978, של

הגדלת הרכש הביטחוני, ומשימות הבינוי של צה"ל. משימות אלה מורכבות מסיום והמשך של פרויקטים שהחלו בשנים קודמות והתארגנות וביצוע פעולות לקראת אפשרות של חתימת הסכמי שלום.

3. תשלומי ההעברה יסתכמו ב-37 מיליארד ל"י לעומת 22 מיליארד ל"י ב-1978. גידול זה נובע מהתרחבות אוכלוסית הזכאים וכן מהחוקים החדשים שנחקקו בשנים האחרונות. זהו תהליך מתמשך, והוא הביא לכך, שחלה עלייה מתמדת במשקל ההוצאות להבטחת הכנסה בסך התקציב.
4. צפויה ירידה ריאלית בתקציב התמיכות במחירי מצרכי היסוד והייצור החקלאי, בעקבות החלטת הממשלה על שינוי השיטה לקביעת התמיכה במוצרים אלה. לפי שיטה זו הוגדרו התמיכות בסכומים נומינליים קבועים ליחידת מוצר.
5. תקציב הפיתוח מאפשר להשלים פרויקטים שהוחל בביצועם, בתחומי החקלאות, המים והתחבורה, וכן מאפשר התחלתם של פרויקטים חדשים, בעיקר בתחומי קידום היצוא, פיתוח האנרגיה, פיתוח כבישים ותעופה ובתחומי התקשורת והתיירות. תקציב הפיתוח, יחד עם האמיסיות בשוק ההון והאמצעים של הבנקים לפיתוח, יבטיחו את מימון ההשקעות בתעשייה ברמה דומה לזו של השנה הקודמת. תחול ירידה נוספת בתקציבי הפיתוח של המשרדים המספקים שירותי חברה.
6. בשנת 1979 ירד נטל פירעון החובות הישירים המקומיים של הממשלה, והם יהיו 15 אחוזים מסך התקציב לעומת 18.5 אחוזים ב-1978. ירידה זו נובעת מירידה ריאלית בפירעון הקרן ותשלומי הריבית בשנה זו.
7. משקל ההוצאות בסך התקציב לחינוך יגדל מ-6.7 אחוזים ב-1978 ל-7.7 אחוזים ב-1979. משקל ההוצאות להבטחת הכנסה יגדל מ-4.1 אחוזים בשנת 1978 ל-4.4 אחוזים ב-1979 ושל ההוצאות לשיכון מ-2.9 אחוזים ב-1978 ל-3.9 אחוזים ב-1979, ובתחום התעסוקה (במסגרת עבודה ורווחה) תחול עלייה מ-1.8 אחוזים ב-1978 ל-2.0 אחוזים ב-1979. שינויים אלה אינם משקפים בהכרח שינוי בהיקף הפעילות הריאלית בשירותים אלה, אלא מושפעים במידה ניכרת משינויים במחירים ובשכר. לדוגמא, העלייה בחלקו של תקציב החינוך מבטאת בעיקר עלייה ניכרת בשכר ומושפעת גם מרכיב השכר הגבוה. למרות גידול חלק החינוך בתקציב, לא גדלו ההוצאות הריאליות בתקציב זה. ההוצאה לביטחון מסך התקציב ירדה מ-28.4 אחוזים ב-1978 ל-27 אחוזים ב-1979. שינוי זה אינו עומד בסתירה לעלייה בפעילות הריאלית.

ב. מדיניות ההכנסות

1. סך ההכנסות בתקציב המדינה, כולל הלוואות מבנק ישראל, יסתכם ב-304 מיליארד ל"י, כדלקמן:

	1977	אומדן 1978	תחזית 1979
מסים ותשלומי חובה	65,154	98,000	156,500
אמיסיות	12,765	26,500	32,000
הכנסות במטבע חוץ	32,138	50,340	75,960
מפעלים עסקיים	1,564	3,430	6,863
גביית קרן וריבית	2,781	5,200	6,250
ביטוח לאומי	4,199	6,640	10,100
רווחי בנק ישראל	222	2,900	2,000
תקבולים שונים	5,676	1,110	2,156
סך הכול	124,499	194,120	291,829
הלוואות מבנק ישראל	12,792	12,100	12,171
סך תקציב ההכנסות	137,291	206,220	304,000

2. בתקציב לשנת 1979 אין שינויים בשיעורי מס ההכנסה. סיפי המס ונקודות הזיכוי יוצמדו בשיעור של 70 אחוזים. באומדן ההכנסות ממס הכנסה הובאה בחשבון העמקת גבייה, שתתרום כ-5 מיליארד ל"י להכנסות.
3. שיעורי מס רכוש יוכפלו, למעט המס על דירות, ציוד, מלאי, ומבני עסקים שחל עליהם חוק הגנת הדייר. הדבר יגדיל את ההכנסות ממס רכוש בסך של 2.2 מיליארד ל"י.
4. שיעורי מס ערך מוסף, המוטלים על השכר ועל הרווחים של בנקים, חברות ביטוח ומוסדות פיננסיים אחרים, יושוו לשיעור מס ערך מוסף המקובל ביתר הסקטורים; כלומר, הם יועלו מ-9 ל-12 אחוזים. העלאת שיעורים זו תגדיל את תקבולי מס ערך מוסף ב-400 מיליון ל"י.
5. הורדת המסים על היבוא, במסגרת החשיפה, תביא להפסד ההכנסות של כ-300 מיליון ל"י.
6. סך ההכנסות ממסים ותשלומי חובה נאמד בכ-156,500 מיליון ל"י, גידול נומינלי של 60 אחוזים, לעומת אומדן הכנסות מתוקן לשנת 1978, בסך 98,000 מיליון ל"י. תחזית סך הכנסות מסים מהציבור (אינו כולל המסים המוטלים על היבוא הבטחוני) מסתכמת בכ-152,320 מיליון ל"י, גידול של 60 אחוזים.
להלן פירוט ההכנסות:

הגידול ב-1979 לעומת 1978	תחזית 1979	אומדן מתוקן 1978	גבייה בפועל 1977	
(אחוזים)		(מיליוני ל"י)		
62.5	67,800	54,030	33,500	סך כל המסים הישירים
61.1	68,950	42,800	25,946	מזה: מס הכנסה
171.1	5,150	1,900	1,436	מס רכוש
46.8	13,700	9,330	6,118	אחרים
57.0	61,800	40,000	27,764	סך כל המסים העקיפים
62.4	27,800	17,115	8,706	מזה: מס ערך מוסף
57.6	17,400	11,042	7,238	מס קנייה
56.9	9,500	6,056	5,750	מכס
41.0	8,160	5,787	6,070	אחרים
83.0	1,720	940	461	אגרות ורשיונות
58.8	150,800	94,970	61,725	סה"כ מסים
88.1	5,700	3,030	3,425	מילווה חובה
59.7	156,500	98,000	65,150	סה"כ כללי

7. בשנת 1979 יימשכו הפעולות להעמקת הגבייה, כדי להתקרב לגביית מס אמת מכל חלקי האוכלוסייה. יורחב היקף הניכויים במקור; יעשה לזרז תהליכי התביעה והשיפוט של עברייני מס; יידרש דיווח של תנועת מזומנים בסכומים שמעל ל-50 אלף ל"י. נבחנת האפשרות להלבין הון שחור, תוך החמרת הענישה של מעלימי מס, שלא ינצלו את אפשרות ההלבנה.
8. יועלו מקדמות מס הכנסה, שמשלמים העצמאיים והחברות, בהתאם לגידול הצפוי בהיקף הפעילות וברמת המחירים.
9. למימון ההוצאות בתקציב, הובאה בחשבון הכנסה מהנפקה של אג"ח בסך של 32 מיליארד ל"י. סכום הפירעון של אג"ח נאמד ב-23.5 מיליארד ל"י. המכירות של אג"ח ב-1978 נאמדו בכ-26.5 מיליארד ל"י, והפדיון — ב-26.8 מיליארד ל"י. אם יעלה סכום ההנפקות על 32

מיליארד ל"י ב-1979, תשמש תוספת ההכנסה להחזר חוב לבנק ישראל; או לחילופין, יוקצה סכום ההנפקה העודף לגורמים שאינם ממשלתיים, כדי לצמצם את משקלה של הפעילות הישירה של הממשלה בשוק ההון.

3. המדיניות המוניטרית*

1. במהלך השנה הראשונה, שחלפה מאז נידד המטבע והליברליזציה בפיקוח על מטבע חוץ, נתון היה המשק בתהליך של הסתגלות מוניטרית לתנאים חדשים. אחת מתוצאות תהליך זה הוא זרם יבוא הון קצר מועד למשק, הנושא עמו סכנת שיבוש מהלך ההתפתחויות המוניטריות במשק.
2. במהלך 1978 נשמר הפער הניכר שבין הריבית הדביטרית בארץ ובחו"ל שאיפיינה את התקופה שלפני הרפורמה במטבע חוץ. המדיניות התקציבית ומדיניות השכר המרחיבה מנעו מן המדיניות המוניטרית להרפות את השפעתה המרסנת, כלומר הן לחצו על שער הריבית המקומית. כתוצאה מכך נותרה הרשות המוניטרית ללא יכולת תמרון, עם ריבית דביטרית מקומית גבוהה במיוחד, לעומת המתחייב מרמת הריבית בחו"ל וציפיות הציבור להתפתחות שער החליפין. לזאת יש להוסיף את התגברות יבוא ההון קצר המועד מחו"ל, שחלה לקראת סוף השנה, עם החרפת ציפיות הציבור לירידה היחסית של שער החליפין.
3. לאור התפתחויות אלה ניצב בנק ישראל בפני צורך דחוף למרחב תמרון דרך ייקור עלות האשראי במטבע חוץ. אם תוגשם בשנה הקרובה מדיניות תקציבית ושכר מרסנת, שחסייע, בהרפית הלחץ על שער הריבית המקומית, יש לשער שהצעדים שבנק ישראל המליץ עליהם, יהיה בהם די ליצור תנאים סבירים לניהול מדיניות מוניטרית אפקטיבית. תכליתה של מדיניות זו לשמור על יעדי החשבון השוטף של מאזן התשלומים ובאותה עת לתרום לריסון עליית המחירים במשק.
4. אולם אם לא תצליח הממשלה במשימת הריסון התקציבי וריסון השכר במשק, תנצל הרשות המוניטרית את מרחב התמרון שמקנים לה צעדי ייקור יבוא ההון קצר המועד ושוב יוגבל באופן חמור תפקודה של המדיניות המוניטרית.

4. מדיניות מאזן התשלומים

1. צמצום הגירעון השוטף במאזן התשלומים הוא המטרה המרכזית של מדיניות כלכלית לטווח ארוך. אולם לשנת 1979, הוצג ריסון האינפלציה כיעד ראשון במעלה, של המדיניות הכלכלית, תוך נכונות לשלם מחיר מסוים, בצורת גידול הגירעון במאזן התשלומים. כדי לצמצם את לחץ הביקוש על המקורות המקומיים, תחתור המדיניות לכוון חלק גדול יותר של הביקוש למוצרי יבוא. דבר זה ימצא ביטוי במדיניות שער החליפין והגברת החשיפה על ידי הורדת המסים על היבוא, ובעלייה אטית יחסית של מחירי היבוא בהשוואה לעלית המחירים המקומיים.
2. בעקבות האמור לעיל לשנת 1979 חזו גידול בגירעון האזורי, בסך 290 מיליון דולר, לאחר שפחת בשנים 1976 ו-1977 בסך של 730 מיליון דולר, והתייצב בשנת 1978. משנת 1981 ואילך מתוכנן צמצום הגירעון האזורי בסכום שנתי ממוצע של כ-200 מיליון דולר, תוך צמצום הדרגתי של התלות בסיוע הכלכלי של ממשלת ארה"ב.
3. מדיניות שער החליפין תחתור להתפתחות המטבע הישראלי, בשיעור המבטיח קיום רווחיותו של היצוא. המדיניות תהיה מכוונת לקיים שינוי הדרגתי של השער, תוך מניעה ככל האפשר של קפיצות כלפי מעלה או מטה. התפתחות הדרגתית של השער תגביר את מידת הוצאות של היצואנים, לגבי השער העתידי. אם בעקבות תנועות הון זמניות או מקריות או בגלל גורמים אחרים יסטה השער ממגמתו ארוכת הטווח, יתערב בנק ישראל בשוק על ידי קנייה ומכירה של מטבע חוץ, כך שהשער יחזור ויתפתח, בהתאם למסלול ארוך הטווח.

* מוגש בידי בנק ישראל.

4. יבוא ההון לזמן קצר, יווסת כך שלא יעמוד בסתירה למדיניות המוניטרית, ולמגמות ארוכות הטווח של התפתחות שער החליפין.
5. תימשך הפעולה הישירה באמצעות ארגוני מתנדבים לבלימת החרם הערבי. תיעשה פעולה פוליטית והסברתית לשכנע ממשלות ידידותיות, לאסור, באמצעות חקיקה או צעדים אדמיניסטרטיביים, כניעתן של חברות ללחץ הערבי. הצלחה של הפעולה בארה"ב היא הבסיס להמשך הפעילות נגד החרם, שתרוכז באירופה, בכלל, ובשוק המשותף, בפרט.

א. מדיניות היצוא

1. הממשלה רואה בקידום היצוא את הדרך העיקרית לפתרון בעיית מאזן התשלומים, בטווח הארוך.
2. הצלחת המדיניות לריסון האינפלציה תתרום תרומה מרבית לקיום רווחיות היצוא.
3. רווחיותו של היצוא תובטח בעיקר ע"י ההתפתחות ההדרגתית של שער החליפין. ייבדקו דרכים לצמצום מידת אי הוודאות בהתפתחות שער היצוא וברווחיות היצוא אם על ידי פיתוח שוק לקניית מטבע חוץ בשערים עתידיים ואם בדרכים אחרות. יבוצע הלכה למעשה החזר מס המעסיקים ליצואנים, במטרה להקטין את עלות העבודה וע"י כך להגדיל את רווחיותם.
4. צמצום ההגנה על מוצרים שאינם בני תחרות והמדיניות המכוונת לריסון הביקושים המקומיים, יסייעו לשחרור כוח אדם וגורמי ייצור אחרים, שאפשר יהיה להפנותם לתעשיות היצוא.
5. תובטח זמינות של אשראי מכוון, למימון היצוא על כל שלביו. החברה לביטוח סיכוני סחר חוץ תמשיך לסייע במתן ערבויות למימון היצוא.
6. ייעשו פעולות נוספות לפישוט הליכי היצוא. יוגבר מתן שירותים ליצואנים בתחומי חקר שווקים וייעוץ מקצועי בנושאים שונים. יופעלו צוותים ניידים למתן ייעוץ ניהולי למפעלים בינוניים בעלי פוטנציאל יצוא.
7. יימשכו הפעולות להבטחת הכרה בתקנים ישראליים בארצות היצוא. כן יימשכו הפעולות לביטול ההגבלות הבלתי מכסיות על היצוא הישראלי ולהפחתת מכסים בארצות היעד.
8. תופעל קרן למימון השקעות בתשתית שיווקית.
9. הממשלה תמשיך בניהול מו"מ עם הקהילה הכלכלית האירופית, לשם התאמת ההסכם לתנאים, אשר יוצרו עם הצטרפותן של יוון, ספרד ופורטוגל לשוק המשותף. ייעשה למניעת אפליית של ישראל בשוקי המדינות המצרפות ולהפחתת מכסים על יבוא מוצרים חקלאיים מישראל.
10. הוועדות הכלכליות המעורבות של ישראל עם ארה"ב, קנדה, מערב גרמניה, בריטניה ורומניה יפעלו להגברת שיתוף הפעולה התעשייתי ולביטול מחסומים על הסחר.

ב. מדיניות היבוא

1. בשנת 1979 צפויה האצה ביבוא, בעקבות הצרכים הנובעים מההיערכות לצרכי הסכם השלום וכתוצאה מפניית חלק גדול יותר של הביקושים ליבוא.
2. המכס המוטל על מוצרים, בשיעור 20 אחוזים ומעלה, יופחת בשיעור של 20–25 אחוזים. כן יופחתו מסי הקנייה על מספר מוגבל של מוצרים עממיים. מדיניות זו פועלת בכיוון האחדת השערים, וכך — לצמצום של עיוותים. היא תשפיע לייעולם של הענפים הנחשפים, תעודד הפניה של גורמי ייצור ממפעלים שלא יוכלו לעמוד בהתחרות של היבוא המוזל ותשפיע במהלך השנה להאטה מסוימת בקצב עליית המחירים של המוצרים המיובאים ושל המוצרים המתחרים מהתוצרת המקומית.
3. יוגבר הפיקוח על כך, שסחורות היבוא לישראל יעמדו בסטנדרטים של מכון התקנים הישראלי; זאת, במסגרת מדיניות המכוונת להגיע להדדיות עם ארצות הסחר של ישראל, באשר להכרה בסטנדרטים.

4. משרדי הממשלה ומוסדות ציבור יעדיפו בקנייתיהם תוצרת הארץ, רק בתנאי שהמוצר המקומי יעמך בתחרות מבחינת האיכות, וכל עוד מחירו אינו עולה ביותר מ-10 אחוזים על מחירי היבוא. פעולות ההסברה והפרסומת להעדפת תוצרת הארץ, במסגרת מבצעי "כחול לבן", ייעשו במוצרים, העומדים בתחרות, מבחינת האיכות והמחיר.

ג. מדיניות יבוא ההון

1. יובטח יבוא הון בממדים הנחוצים למימון הגירעון השוטף במאזן התשלומים, תוך המשך מגמת הגידול בעתודות מטבע החוץ. היעד לגבי יתרות מטבע-חוץ הוא לשמור על היקף יתרות, שיספיק למימון שלושה חודשי יבוא.
2. הממשלה תסייע להגברת גיוס ההון במסגרת מפעל איגרות מילווה הפיתוח, המגביות וההשקעות הפרטיות, ממקורות יהודיים ושאנים יהודיים.
3. תימשך הפעולה הפוליטית וההסברתית, להבטחת סיוע ביטחוני וכלכלי של ממשלת ארה"ב, בצורת מענקים ומילווה, כמתחייב מהתכניות המאושרות לרכש צבאי ומצרכי מימון הגירעון האזרחי במאזן התשלומים. כן ימשכו הפעולות להבטחת הסיוע המיוחד למימון הוצאות ההיערכות הצבאית, המתחייבת מהסכם שלום אפשרי עם מצרים.
4. יוגברו הפעולות של רשות ההשקעות לגיוס משקיעים מחו"ל.
5. יקוימו מגעים עם קרן המטבע הבינלאומית, כדי למצות את מקורות האשראי, שהיא עשויה להעמיד לרשותנו בשנים הקרובות.
6. יינקטו פעולות לווסת את זרם ההון לזמן קצר לישראל, כך שלא יסתור את יעדי המדיניות המוניטרית, וישבש את מגמת ההתפתחות של שער החליפין.

5. מדיניות ההשקעות

1. על רקע התפנית החיובית שחלה ב-1978 בהשקעות במרבית ענפי המשק, תהיה המדיניות בשנת 1979 מדיניות של המשך עידוד ההשקעות במפעלי יצוא, ויתר ברירה של ההשקעות במפעלים המספקים לשוק המקומי.
2. לאחר קבלת החוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 17) מ-30 ביולי 1978, מוצעות למפעלים המואשרים ההטבות הבאות:
 - א. מתן מענק השקעה באזורי פיתוח א', בשיעור של 30 אחוזים מסך הנכסים הקבועים, ובאיזור ב' בשיעור של 15 אחוזים. מפעלים במרכז הארץ לא יהנו ממענק.
 - ב. שיעור הלוואות הפיתוח מסך ההשקעה בנכסים קבועים, יהיה אחיד בכל אזורי הארץ, והוא יעמד על 40 אחוזים.
 - ג. הלוואות הפיתוח תינתנה לתקופה של 8 שנים, עם תקופת המתנה של שנתיים לגבי פירעון הקרן. שיעור הריבית הוא 5 אחוזים בתוספת מחצית שיעור עליית המדד, עד לתקרה, לפי איזורים.
 - ד. יינתן מענק של 5 אחוזים מהיקף ההשקעה, במקום הפטור ממסים עקיפים, מאגרות וממסי רכוש, שניתן בהתאם לחוק הקודם.
 - ה. לרשות משקיעי חוץ בתעשייה, תעמדה שתי אפשרויות להגן על עצמם מפני תשלום מס על רווחים הנובעים משינויים בשער המטבע.
- אפשרות א' מתייחסת לחברות, בהן יש למשקיעי חוץ 25 אחוזים לפחות בכל הזכויות (הון מניות, כוח הצבעה וזכויות ברווחים). לחברות כאלה יותר להפריש כספים לקרן מיוחדת שמותר לנכותה מן ההכנסה החייבת במס. הקרן תיווצר על ידי שיערוך של הפחת ושל השנוי בערך הנכסים השוטפים נטו (לאחר נכוי ההתחייבויות השוטפות) ובנכוי הפירעון השנתי של

הלוואות לזמן ארוך. שיעור השערוך יהיה בהתאם לשנוי הנומינלי בשער החליפין במשך השנה.

אפשרות ב' מתיחסת לחברות בהן קיימת השקעת חוץ גדולה ולמשקיעי חוץ יש בהן 49 אחוזים ומעלה בכל הזכויות. לחברות כאלה יותר לשערוך את הון המניות הנפרע, בתוספת הרווחים שנצברו ולאחר הפחתת מחצית הדיוידנד ששולמה. השיערוך ייעשה בהתאם לשינוי בשער החליפין במשך השנה. השינוי הנומינלי בערך ההון העצמי, שמקורו בירידת שער הליירה, ינוכה מההכנסה החייבת במס. את הסכום שהותר לניכוי יש להפוך להון מניות, תוך תקופת שלוש שנים, מהשנה בה הוכר הניכוי.

1. יוכר פחת מואץ לצורכי תשלום מס הכנסה.

2. מס חברות הופחת מ-40 אחוזים ל-30 אחוזים.

3. במסגרת המדיניות האנטי אינפלציונית ומתוך מגמה לצמצם את מתן התמיכות להון, לא ייעשו הסדרים חדשים לקבלת אשראי משלים בתנאים מועדפים, מעבר למימון המובטח במסגרת החוק לעידוד השקעות הון.

6. מדיניות השיכון והבנייה

1. המדיניות בתחום השיכון מכוונת להבטיח פתרונות דיור לקבוצות הזכאים: זוגות צעירים, עולים, משפחות ברוכות ילדים ומשפחות המתגוררות בשיכון צפוף או פגום.

2. הפעילות בענף תווסת, כך שיתפנו גורמי ייצור לשם ביצוע עבודות הבנייה והעפר הכרוכות בהיערכות הצבאית והתיישבותית, המתחייבות מחוזה שלום עם מצרים. ייבחנו הצורך והאפשרות לייבא גורמי ייצוא שבמחסור מחוץ לארץ.

3. תופעל ועדת מומחים לוויסות הבנייה ולוויסות עבודות העפר. לא תותחל בנייה של מבני ציבור, ולא תותחלנה עבודות עפר וסלילה מעבר להיקף מסוים, אלא באישור הועדה.

4. כדי לסייע במימון השיכון של קבוצות זכאיות, נבחנת שיטה חדשה, של משכנתאות, לפי העקרונות הבאים: סכום המשכנתא יוגדל במידה ניכרת, בהתחשב בהתייקרות הדירות; משך ההלוואה יוארך; הריבית תביא בחשבון את זכאות המשתכן ואת אזור הבניה; התשלומים החדשיים יוצמדו למדד המחירים. ההצמדה תיעשה בעת תשלום תוספת היוקר. הסדר במתכונת זו יבטיח שנטל התשלום החודשי יותאם ליכולת של המשתכן ואף יפחת במקצת מדי שנה, שכן השכר עולה בדרך כלל בשיעור מהיר יותר, משיעור עליית המחירים. יחד עם זאת, יבטיח הסדר זה, שפירעון המשכנתא אומנם יסתיים בתקופת הפירעון המקורית.

5. יבדקו תנאים לפתוחו של שוק דירות בהשכרה על בסיס כלכלי. תיבחן השיטה הקיימת של השכרת דירות בבעלות ממשלתית בשכר דירה מינימלי, במגמה לקרב את שכר הדירה לרמה כלכלית. תיבדק האפשרות לתת לנוקקי סעד סיוע ישיר בתוצאות דיור במקום סיבסוד שכר הדירה.

6. יועמדו קרקעות לרשות הבונים, לצרכי בנייה מיידית.

7. תוקם ועדה לבחינת חוק תכנון הבנייה — 1975, במטרה לפשט ולזרז את הליכי הרשוי והתכנון.

8. מדיניות הבנייה חותרת לצמצם את המעורבות הישירה של הממשלה בענף הבנייה ולהגדיל את חלקה של הבניה הפרטית. במקביל, יועבר חלק גדול והולך של המימון לשוק ההון. עידוד הסקטור הפרטי יעשה באמצעות הבטחת קרקעות, פיתוח אתרים בידי משרד השיכון, והבטחה מראש לקנות חלק מהדירות מן הקבלנים, כדי לצמצם את הסיכון.

9. בשנת 1979, יתחילו לבנות במשך כ-40,000 דירות ותושלם בניתן של מעל ל-30,000 דירות, בדומה לאומדן הגידול במספר משקי הבית. מתוך התחלות הבנייה החזויות, יתחיל הסקטור הפרטי בבנייה של כ-25,000 יחידות דיור, ויתרת 15,000 הדירות תיבנה ע"י הסקטור הציבורי. למימון רכישת הדירות החדשות והדירות מיד שנייה תעמיד הממשלה לרשות המשתכנים

- משכנתאות, בהיקף כולל של 4.3 מיליארד ל"י. תוענק העדפה במימון, לרוכשי דירות באזורי פתוח, לזוגות צעירים ולמשפחות המתגוררות בדירור צפוף או פגום.
10. אם יתברר במהלך השנה, שהבנייה הפרטית אינה משיגה את היעד, שהוצג לה, ייבחן מחדש היקף ההתחלות של הבנייה הציבורית, במגמה למנוע מחסור בדירות בשנים הבאות ותוך התחשבות ברמת הפעילות הכוללת הרצויה במשק ובמגבלות התקציב.
11. משרד הבנוי והשיכון יפעל לתכנון ולפיתוח מראש של אתרים המיועדים לבנייה, כדי לאפשר הפעלת הבנייה ללא דחיות, בהתאם לצרכים שיתעוררו בעתיד.
12. תוגבר הפעילות לייעול ולתיעוש ענף הבנייה, נוכח המחסור בעובדים.
13. יוגברו המאמצים למכירת דירות ריקות שבבעלות חברת עמידר.
14. תימשך הפעילות של שיקום שכונות, בדרך של פעולות פינוי והריסה, שפוץ והרחבה, פיתוח שירותי חברה ופיתוח סביבתי מתאים.

7. מדיניות החברות הממשלתיות

1. מדיניות הממשלה היא לצמצם, ככל הניתן, את מעורבותה הישירה בפעילות המשקית, תוך הגדלת משקלו של הסקטור העסקי. במסגרת מדיניות זו תמכור הממשלה, בשלמותן או בחלקן, חברות שבבעלותה. הכוונה לחברות, שפעולתן הסדירה אינה מחייבת בעלות ממשלתית, או שהממשלה יכולה להחזיק בהן שיעור בעלות נמוך מהקיים. מכירה של חברה ממשלתית תיעשה בתנאי, שיובטח מחיר נאות ויימצאו קונים בעלי ידע וכלים לקידומה. תינתן עדיפות למכירה חברות תמורת מטבע חוץ. חברות יימכרו רק לאחר אישור המכירה על ידי ועדת השרים לענייני כלכלה ובאישור ועדת הכספים.
2. חברות שהשלימו את ביצוע תפקידן יפורקו.
3. הממשלה תשקיע ישירות, או באמצעות חברות ממשלתיות, רק במקרים הבאים:
- א. ביצירת תשתית כלכלית וחברתית;
- ב. בשירותים צבוריים חיוניים, שמתחייבת בהם מעורבות ממשלתית ישירה, משיקולים של סדירות האספקה והמחיר, או מפני שלא ניתן לעניין בהם משקיעים פרטיים;
- ג. במפעלים ביטחוניים, בהם מתחייב הדבר משקולים של סדירות, פיתוח, ידע מיוחד ושמירה על איכות מתאימה של הייצור;
- ד. במפעלים בעלי כדאיות כלכלית, שמשקיעים פרטיים נרתעים מלהשקיע בהם בגלל סיכונים פוליטיים.
4. הממשלה תעודד, במידה שווה, את היוזמה הכלכלית של הסקטור העסקי על כל גווניו: הפרטי, ההסתדרותי והקיבוצי.

8. מדיניות האנרגיה

1. יימשכו המאמצים לגיוון מקורות האספקה של הדלק, כדי לצמצם את התלות במקורות יבוא בלעדיים. זאת על רקע פגיעה באפשרויות היבוא ממקורות מסויימים והפסקת ההפקה בסיני, במסגרת הסכם שלום עם מצרים.
2. כן יימשך הפיתוח של מערכת אחסון הדלק, שתאפשר אחזקת מלאי מספיק של סוגי הדלק השונים.
3. הפעלת מתקני האחילון והפצתן הקטליטי בבתי הזוקק תאפשר גמישות גדולה יותר בקביעת סך הנפט הגולמי המיובא והתאמתו לצרכים המשתנים.
4. יימשכו חיפושי הנפט, תוך מאמץ להגביר את המעורבות של משקיעים פרטיים. יועדפו משקיעים בעלי רקע בתעשית הנפט. זאת, כדי לאפשר המשך החיפושים, ללא הגדלת התקציבים הממשלתיים.

5. יימשך פיתוח מערך הייצור של החשמל ורשתות החלוקה. תימשך הקמתה של תחנת הכוח בחדרה. יוחל בהקמת מתקני השינוע לפחם בחדרה. יימשכו התכנון ועבודות ההכנה להגדלת כושר ייצור החשמל לעשור הבא.
6. תיעשינה פעולות לחסכון באנרגיה. יינקטו צעדים לצמצום הצריכה וליעול השימוש באנרגיה, באמצעות פעולות הסברה, תמריצים כלכליים, חוקים ותקנות. תיבדק האפשרות להפחית מסים על אביזרים חוסכי אנרגיה. תוכן תכנית להקצאת דלק בתנאים של מחסור.
7. יימשכו הפעולות המיועדות לפתח את הטכנולוגיה של נצול אנרגיה השמש ולאחר מקורות אנרגיה גאותרמית ופחם. ייבחנו אפשרויות ניצול אנרגיה מפסולת. תימשך הפעולה לאתור היקף מרביצי האבן הביטומינית במישור רותם ובמקומות אחרים.
8. יימשך התכנון, כולל פעולות שדה, בפרויקט מינהרת הימים, המיועד לנצל את הפרש הגבהים בין הים התיכון לים המלח כמקור אנרגיה. יוחל בבדיקת היקף מרביצי הכבול ותכולתו.

9. מדיניות החסכון ושוק ההון

1. מדיניות הממשלה מכוונת לצמצם בהדרגה את מעורבותה של הממשלה בשוק ההון, באמצעות הקטנת חלקה בגיוס כספים בשוק ההון. פעולות, שניתן לבצען במסגרת הסקטור העסקי, כגון בנייה, מתן אשראי פיתוח וכו', יוצאו מחוץ למסגרת המימון התקציבי.
2. הממשלה תגביל עצמה לגבי היקף הנפקות איגרות חוב שישמשו למימון התקציב. הכנסות מהנפקות, מעבר לתקרה שתקבע בתקציב, ישמשו לפירעון חוב הממשלה לבנק ישראל, או לחילופין, יאפשרו לגורמים עסקיים להנפיק את האיגרות במקום הממשלה. תקרת ההנפקות למימון התקציב לשנת 1979 נקבעה בסכום של 32 מיליארד ל"י.
3. ייבדקו דרכים לצמצם את הפער הקיים בין הריבית המשולמת על אשראי פיתוח לבין עלות גיוס ההון, כדי לצמצם את היקף סבסוד ההון והשקעות סרק, המבוססות על תחשיב של ריבית שלילית וכדי לצמצם את התופעה של קביעת גודל התמיכה כפונקציה של האינפלציה.
4. כדי לצמצם את היקף סיבסוד ההון, לא יקבעו הסדרים חדשים למימון משלים הניתן בתנאי ריבית מועדפת. המימון המסובסד להשקעות מאושרות ינתן בצורת אשראי ומענק, כמתחייב מחוק עידוד השקעות הון.
5. יצומצם ההיקף של ביטוחי שער ללווים בחו"ל, כדי להקטין את התמיכה להון ולמנוע עקיפת המדיניות המוניטרית וכדי לחסוך תשלומי ריבית, במטבע חוץ, על אשראי המיועד למימון פעילות מקומית.
6. המדיניות תחתור להגדלת משקלו של שוק ההון, כמכשיר לגיוס הון למימון ההשקעות במשק. יינתן עידוד לחברות פרטיות וממשלתיות להיערך לניצול הבורסה כמנוף להנפקות חדשות.
7. ייבחן חוק ניירות ערך וחוק השקעות משותפות בנאמנות, במגמה להבטיח שמירת עניינו של ציבור המשקיעים. ייבדקו דרכים חוקיות ואחרות למניעת מניפולציות וניצול לרעה של מידע פנימי.
8. ייבדק מכלול תפקידיהם של הבנקים בשוק ניירות הערך, כדי למנוע ניגודי אינטרסים בין תפקידי הבנק כיועץ ללקוחות, כסוכן בבורסה, כמנפיק של ניירות ערך משלו, כחתם לאמיסיות, כמשקיע בניירות ערך וכמנהל של קרנות נאמנות. תיבדק אפשרות לתת לגורמים נוספים לפעול בשוק ניירות הערך בתפקידים מוגדרים, תוך הקפדה על כך שיהיה להם בסיס מקצועי, מהימנות וחוסן פיננסי.
9. תיבדק הדרך להנהיג רישוי ופיקוח לגבי יועצים ומנהלי תיקי השקעות בבורסה, תוך התניית מתן רישיון בעמידה בבחינות מקצועיות.
10. הממשלה תימנע מהתערבות בסחר המניית בבורסה.

11. יימשכו הפעולות לעידוד החיסכון, על ידי הבטחת האמינות של תכניות החיסכון, היצע של מיגוון גדול של תכניות ועל ידי הבטחת תשואה ריאלית לחוסך.
12. תוצע לציבור תכנית חיסכון בקרקע לבנייה עצמית. כן תופעל תכנית חיסכון חדשה לדירור, שתביא בחשבון את צרכי המימון הנוספים בעקבות התייקרות הדירות.
13. מטרת המדיניות לטווח הארוך היא לבטל את ההצמדה. אולם, כל עוד נמשכת האינפלציה בשיעורים מהירים, תישמר ההצמדה המלאה של תכניות החיסכון.

10. מדיניות המחירים

1. הממשלה רואה בהאטת קצב עליית המחירים את המטרה המידית של המדיניות הכלכלית לשנת 1979. היעד של המדיניות הוא להאט את קצב עליית המחירים בשיעור של כ-10 אחוזים, כך שהמחירים יעלו במשך השנה בסביבות 40 אחוזים, לעומת עלייה של כ-50 אחוזים בשנת 1978.
2. ריסון הביקוש המקומי יגרום לצמצום לחצי הביקוש לעליית המחירים. בריסון הבקושים טמון סיכוי, שהיצרנים והמשווקים יספגו חלק מעליית המחירים המתבקשת מהתייקרות התשומות.
3. הממשלה תשמור על מסגרת הסכמי השכר ותעודד את ארגוני המעסיקים ואת הסתדרות העובדים לקיים מדיניות שכר מרוסנת, כפי שהוסכם עליה. זאת, כדי לצמצם את הלחצים לעליית מחירים מצד הוצאות השכר ומצד עלייה בלתי מוצדקת ברווחים.
4. יימשך הפיקוח על המחירים של מספר מוגבל של מוצרים חיוניים ושל מוצרים, המיוצרים בידי מונופולים וקרטלים, כדי למנוע עליות מחירים בלתי מוצדקות. לא יהיה פיקוח על מחירים של מוצרים, שהם בני תחרות. רשימת המוצרים הנמצאים בפיקוח תורחב על שורה של מוצרים סטנדרטיים ועממיים, אם על ידי פיקוח ישיר ואם על ידי חיוב בהדעה מראש על כוונה להעלות מחירים. תינתן תשומת לב מיוחדת למוצרים, שעליית מחיריהם חרגה במידה ניכרת מעליית מחירי התשומות לייצורם.
5. ועדת המחירים הציבורית תמשיך בפעולתה, ותאשר עליית מחירים של מוצרים חיוניים ובני פיקוח, בהתאם לקריטריונים מוסכמים, המביאים בחשבון את התייקרות התשומות העיקריות.
6. יימשך הפיקוח על מחירי מוצרים חקלאיים נתמכים, כגון חלב וחוצרתו, ביצים ועוף קפוא. מועצות השיווק יפרסמו את המחירים הסיטוניים של סוגי הפירות העיקריים, של תפוחי אדמה ושל חלקי עוף, יחד עם אינדיקציות לגבי מחיריהם הקימעוניים.
7. יימשך הפיקוח על המחירים של הובלת נוסעים ומשאות, על חלפים של כלי רכב ועל שירותים אחרים הקשורים בתחבורה פנים ארצית.
8. אין הממשלה רואה בפיקוח מכשיר מהותי לצמצום האינפלציה, אולם, בגלל החשיבות שהציבור מייחס לפיקוח, עשויה הרחבה סבירה של מסגרתו ליצור אוירה נוחה, התורמת להצלחת הצעדים המהותיים לעצירת העלייה המהירה של המחירים.
9. תימשך קביעת מחירי מינימום למוצרים חקלאיים חיוניים, ברמה שתבטיח הספקה סדירה, במחירים סבירים לצרכן.
10. מדיניות הסובסידיות תתאים הדרגתית את המחירים של מוצרי היסוד הנהנים מתמיכות, לפי עליות המחירים בשוק העולמי, לפי השנויים בשער הלירה ולפי עליית מחירי התשומות המקומיות. תופעל שיטה חדשה, לפיה יקבע גובה התמיכה, לכל יחידת מוצר נתמך, בסכום נומינלי קבוע. במשך השנה, יותאמו המחירים, כמתחייב מהתיקרות עלויות הייצור. כאשר שיעור הסובסידיה במוצר יגיע ל-25 אחוזים, תבחן השיטה מחדש.
11. מחירי הדלק ומוצריהם, ותעריפי החשמל והמים, יועלו כמתחייב מהתפתחות המחירים הבינלאומיים ומהתפתחות שער המטבע.
12. הורדת המסים על היבוא במסגרת מדיניות החשיפה תתרום, במהלך השנה, למיתון עליית המחירים של מוצרי היבוא ותשפיע להאטת קצב העלייה של מחירי המוצרים המקומיים המתחרים.

11. מדיניות כוח-אדם ותעסוקה

1. על רקע של קיום מצב של מחסור בעובדים בכל ענפי המשק, תימשך מדיניות הריסון של הביקושים המקומיים, המכוונת, בין היתר, לוויסות שוק העבודה.
2. מדיניות כוח האדם תחתור לשינוי במבנה הייצור והתעסוקה, כך שיגדל חלקם של המועסקים בייצור ליצוא ויקטן חלקם של המועסקים בשירותים המינהליים. תינתן תשומת לב מיוחדת להכשרת עובדים בענף הבינוי.
3. יינקטו צעדים לבלימת הגידול במספר העובדים בשירותים הציבוריים ולמניעת תוספת עובדים מעבר לתכנון התקציבי. עם זאת יש להניח שגם בעתיד תסופק עיקר תוספת העובדים הנחוצה למפעלים מתרחבים, במסגרת ניידות בין ענפי הייצור בתוך התעשייה, ומתוך תוספת של כוח אדם, מבין משוחררי צבא ומבין העולים החדשים.
4. תוקפא מצבת כוח האדם במשרדי הממשלה, במפעלים העסקיים, בתאגידים ובגופים הנתמכים מתקציב המדינה, ביחידות סמך וכן מספר משרתי קבע בצה"ל. הקפאה זו לא תחול על אנפי המסים במשרד האוצר, ועל המערכת המשפטית. משרות שתתפנה עם פרישת עובדים מהשירות הממשלתי לא תאושנה, אלא לאחר שתוקטן מצבת כוח האדם במשרדי הממשלה ב-1,000 עובדים לפחות.
5. יוגברו פעולות ההכוונה, ההכשרה וההסבה המקצועית, כדי לסייע לניידותם של העובדים ולקליטתם בעבודה של העובדים הנוספים לכוח העבודה ושל הנפילים מענפים, שבהם קטנה הפעילות.
6. משרד העבודה ירחיב את טיפולו בבעיות התעסוקה של בני נוער ושל קשישים ומוגבלים. לשם הגברת השתתפותן של נשים בכוח העבודה, יינתן סיוע בהקמתם ובאחזקתם של מעונות לילדים, תוך שימת לב להקמת מעונות בסמוך למקומות התעסוקה. כדי לסייע לקליטתן של הנשים בעבודה, יאפשרו להן לעבוד במשרה חלקית, הן בסקטור העסקי והן בשירות הציבורי. תיבדקנה האפשרויות להגדלת השתתפותם של פנסיונרים בכוח העבודה.

12. המדיניות להגדלת פריון הייצור

1. ההתעוררות בפעילות הכלכלית בשנה האחרונה היתה מלווה בגידול פריון הייצור לאחר תקופה ממושכת של אי גידול בפריון, שהתבטא בגידול האבטלה הסמויה של עובדים וציד. האצה נוספת של קצב הצמיחה הכלכלית בשנים הבאות, תהיה מלווה בחזרה למתכונת הגידול בפריון, שהמשק היה רגיל לה בעבר.
2. יינתן סיוע למפעלים לגבש וליישם תוכניות ליעול ולהעלאת פריון הייצור. יוגש סיוע מקצועי ליעולם ולהסבתם של מפעלים, העשויים להיפגע מחשיפת מוצריהם להתחרות היבוא, בעקבות הורדת מכסי המגן, בהתאם להסכם עם השוק המשותף ובעקבות מדיניות החשיפה.
3. ייעשו פעולות להרחבת שיטת מדידת העבודה, קביעת תקני תפוקה, נורמות ופרמיות בענפי הייצור ובשירותים, כדי להתקדם לנורמות מדודות. תיבדק האפשרות להנהיג שיטות עידוד כוללות לקבוצות עובדים, למחלקות ולמפעלים.
4. תיבדקנה דרכים לניצול יעיל של הציוד בתעשייה ויינתן עידוד להגדלת המיכון והאוטומציה.
5. תועמק הפעולה להגברת הניידות בתוך המפעלים, בין מפעל למפעל ומאזור לאזור. הכשרה מקצועית, הבטחת הזכויות הסוציאליות וזמינות דירות להשכרה יסייעו לניידות.

13. מדיניות השכר, ההכנסות ויחסי העבודה

1. מדיניות שכר והכנסות מרוסנת היא תנאי להשגת היעדים בתחום ויסות הפעילות המשקית, לריסון האינפלציה ולהבטחת כושר התחרות של היצוא. על כן, ייעשה מאמץ למנוע חריגות מהסכמי השכר, שנחתמו לשנת 1979, ולנהול מדיניות שכר מרוסנת בשנים שלאחריה.

2. תוספת השכר הבסיסית, בסקטור העסקי ובסקטור הציבורי, המשתלמת בנוסף לתוספות היוקר ולזחילת השכר הרגילה, תיקבע בהתאם לגידול בפריקן הייצור (התוצר לשעת עבודה).
3. לקראת המשא ומתן על חוזי העבודה הבאים, ימשיכו הממשלה וההסתדרות לחפש דרכים לצמצום ההצמדה בין סולמות השכר השונים. ייעשה מאמץ להגיע ליתר התאמה, בין מערכות התעסוקה של קבוצות עובדים שונות, לבין מבנה השכר שלהן.
4. שמירה על רווחיות היצוא, תוך ריסון הביקושים המקומיים, יסיעו לכך שהשכר בענפי היצוא ימשיך להיות גבוה מזה שבשאר ענפי המשק. התפתחות זו תסייע לניידותם של עובדים לענפי היצוא.
5. תוספת היוקר תמשיך להיות מכשיר עיקרי לפיצוי העובדים על ההתיקרויות. ישמר העיקרון של תשלום פיצוי בשיעור של 70 אחוזים מעליית מדד המחירים לצרכן.
6. אם יתברר, שקיימות חריגות שכר המסכנות את השגת היעדים הכלכליים, תשקול הממשלה אפשרות של נקיטת מדיניות נגדית, במגמה לקזז את ההשפעה השלילית, שיש לחריגות אלה.
7. כדי לאפשר לסקטור הציבורי להשיג את העובדים המקצועיים להם הוא זקוק, תחתור הממשלה להגיע להסכם עם ההסתדרות, בדבר העסקתם של מומחים, לפי חוזים לתקופת זמן מוגבלת. עובדי מדינה, בעלי כישורים מתאימים, יוכלו להגיש מועמדותם לחווה מיוחדת, בתנאי שעברו מבחנים מיוחדים.
8. הממשלה תפעל כדי להבטיח, עד כמה שאפשר, אחדות בתנאי התעסוקה אצל המועסקים הציבוריים השונים. זאת, תוך צמצום פערי השכר בין העובדים בשירות הציבורי המתוקצב, לבין שכרם של עובדי הסקטור הציבורי שאינו מתוקצב, כגון ברשויות המקומיות ובחברות ממשלתיות.
9. ייעשה להגברת התיאום של מדיניות השכר ברשויות המקומיות ובתאגידים ציבוריים שונים עם מדיניות השכר הממשלתית. לצורך זה תוקם נציבות עובדים ברשויות המקומיות, אשר תפקח על שמירה של תקרת כוח אדם ברשויות ועל מדיניות השכר שלהן.
10. יצומצם, ככל הניתן, קידום אוטומטי של עובדים, ללא קשר לכישוריהם, לרמת הביצוע בתפקיד ולהתנהגותם. תיבחן האפשרות לקבוע מראש מסלולי קידום אפשריים לתפקידים שונים בשירות הציבורי, תוך דרישה לעמוד בתנאים, כדי לעבור משלב לשלב.
11. הממשלה תשתמש בשעת הצורך בכלים שהחוק מעמיד לרשותה — צווי מניעה, וצווי ריתוק — כדי להבטיח אספקתם של שירותים חיוניים.
12. יוארך מינוי של ה"מוסד לבוררות מוסכמת" בסקטור הציבורי.
13. הממשלה תישא ותתן עם קבוצות עובדים, בדבר ויתור על זכות עבודה בשעות מקוצרות, תמורת תשלום תוספת שכר, בדומה להסכם שנחתם עם קבוצות עובדים אקדמאיים.
14. הוועדה לבדיקת מערכת השכר בסקטור הציבורי, בהשתתפות ההסתדרות, נציגי הציבור ומומחים, תחדש פעולתה ותמליץ על שיטה ותהליך לקביעת השכר ותנאי השירות במגזר הציבורי.
15. מדיניות השכר בסקטור הפרטי תגובש במשא ומתן בין המעסיקים וההסתדרות וללא התערבות ממשלתית ישירה. ייעשה מאמץ להתחיל במשא ומתן על הסכמי שכר לשנים 1980–1981 מבעוד זמן, כך שאפשר יהיה לחתום על הסכם עבודה סמוך להתחלת השנה החדשה. ייעשה מאמץ למנוע פתיחת הסכמים מחדש, טרם פוג מועד תחולתם.
16. הממשלה תפעיל את האמצעים החוקיים שבידיה, כולל אמצעי הפיקוח על המחירים, למניעת רווחים מונופוליסטיים. ריסון הביקושים בשוק המקומי יצור מצב בו יהיה על היצרנים והמשווקים לספוג חלק מההתיקרויות, תוך הגבלת האפשרות לממש רווחי יותר.
17. הממשלה תמשיך לקיים התייעצויות סדירות עם ההסתדרות ועם המעסיקים, לגבי מדיניות השכר, ההכנסות, יחסי עבודה ופריקן.

14. מדיניות ייעול השירות הציבורי

1. חנינת תשומת לב מיוחדת לפעולות ייעול בסקטור הציבורי ובשירות המדינה בפרט. תיבדקנה דרכים להרחבת שיטת שכר עידוד בשירותים הציבוריים, ובמקביל ייעשה מאמץ לצמצם את מספר העובדים.
2. לשם הגברת היעילות בשירות הממשלתי ולשם חיסכון, יצומצם מספר העובדים המנהליים באלף איש. עובדים חדשים לא יתקבלו לשירות, למלא מקומם של עובדים, שפרשו, טרם תתמלא מכסה זו.
3. יינתן סיוע לניידות של עובדי המדינה, מן השירות הציבורי אל ענפי היצור ובתוך מסגרת השירות הציבורי, מן השירותים בעלי עדיפות נמוכה ובעיקר ממקומים של אבטלה סמויה, לשירותים בעלי עדיפות גבוהה. ייקבעו כללים לפיהם תינתן לעובדים, שבתהליך ניידות, הכשרה מקצועית על חשבון המדינה, חופשה בתשלום מלא בזמן ההכשרה וזכות לחופשה ללא תשלום לאחר הכשרה. כל אלה יביאו לצמצום הפסדי ההכנסה של עובדים, שיחליפו את מקום עבודתם.
4. הכללים שייקבעו לצורך זירוז והקלת הפרישה של עובדים בשירות הציבורי ינוסחו ויופעלו כך, שיאפשרו סלקטיביות ושיקול דעת בהוצאת עובדים מהשירות. יינתן תמריץ לפרישתם של עובדים מיותרים, או בעייתיים, אולם, כללים אלה לא יופעלו לגבי עובדים חיוניים ובעלי יכולת.
5. יינקטו צעדים תחקיקתיים ואחרים לצמצום העדרויות ואיחורים ולהגברת המשמעת בעבודה. במסגרת זו יונהג לנסיון, במספר יחידות, יום עבודה גמיש, המאפשר התחלת העבודה בתחום שעות מוגבל ומוסכם.
6. תימשך הפעילות לשיפור השירותים לאזרח. יונהגו הסדרים, אשר יבטיחו פישוט תהליכים, ביזור סמכויות והרחבת מערכת הלשכות למסירת מידע.
7. יורחבו הסדרים למתן שירותים לציבור בשעות שלאחר העבודה. לצורך זה ייעשו הסדרים לפיצול יום העבודה.
8. תיבדק האפשרות לתת פצוי לעובדים על אי נצול ימי חופשת מחלה, העומדים לרשותם, כדי לצמצם את ההעדרויות.
9. מספר הלשכות והיחידות הממשלתיות המופעלות בתל-אביב, יצומצם למינימום.
10. ייעשה לחתימתו של "הסכם ייעול" בין הממשלה להסתדרות לגבי השירות הציבורי. הסכם זה ידון, בין היתר, בהגברת משמעת העבודה, הגברת ניידות העובדים והסבתם המקצועית, תשלום שכר עידוד, העלאת רמת הניהול ושיפור השירות לאזרח. לאחר חתימתו יורחב ההסכם לכלל השירותים הציבוריים.

15. מדיניות חברתית

1. יוכטח המשך מתן שירותי חברה, ברמתם הנוכחית, בתחומי החינוך והתרבות, הבריאות, הסעד, התעסוקה, ההכשרה המקצועית, הדיור וקליטת עליה. התקציב המיועד לשירותי חברה ורווחה, כולל השתתפות הממשלה בביטוח לאומי, יסתכם ב-23.2 מיליארדי ל"י, לאחר שיגדל ב-6.7 מיליארד ל"י, שמשמעותו ירידה ריאלית. שבשנת 1978 ירדו תקציבי הרווחה ב-17 אחוזים, במונחים ריאליים.
2. תקציבי הפיתוח בתחום החברתי מאפשרים השלמת מבנים שכבר החלו בבנייתם. מבנים חדשים יוקמו בעיקר לצרכי הבטחת כיתות למוד בבתי ספר יסודיים וגני ילדים.
3. המדיניות תשאף לשמור על ההכנסה הריאלית של השכבות מעטות ההכנסה, באמצעות מדיניות התמיכות ושיפור דרכי עדכון הקצבאות לשכבות החלשות ובאמצעות מדיניות המסים הפרוגרסיבית.
4. בשנת 1979 ייעשה לחקיקת החוק להבטחת הכנסה. חוק זה יבטיח לבעלי הכנסה נמוכה השלמת הכנסתם ע"י הביטוח הלאומי עד לתקרה מסוימת.

5. הופעל חוק חינוך חובה חנם בחינוך העל יסודי. חקיקת החוק מביאה לתוספת תקציב ניכרת למימון החינוך העל יסודי. תקציבי החינוך הגבוה יצומצמו בשעור ריאלי של 6 אחוזים.
6. תקדם התחיקה להנהגת ביטוח בריאות חובה לכל האוכלוסייה, במסגרתו ייקבעו עקרונות ארגון שירותי הבריאות ודרכי מימנם. ייעשה לארגון יעיל של מערכת האישפוז הכללי והפסיכיאטרי, על בסיס איזורי.
7. דגש מיוחד הושם בתקציב על העלאת רמת השירותים לאוכלוסיות המפגרים, תוך תוספת כח אדם טיפולי, שירותים קהילתיים ובניית פנימיות והוסטלים.
8. ירוכזו במסגרת אחת כל הפעולות לשיקום נכים שאינם נכי צה"ל, המבוצעות כיום במפוצל.

16. מדיניות העלייה והקליטה

1. הגורמים השונים, המטפלים בעלייה ובקליטתה, יהיו ערוכים לסיכוי לגידול בהיקף העלייה בשנת 1979.
2. יובטחו פתרונות דיור לעולים, שיגיעו במשך השנה ופתרונות קבע לעולים, שהגיעו בשנים קודמות, וטרם מימשו את זכאותם לדיור. שיכונם של העולים ייעשה, במידת האפשר, בהתחשב בסיכויי התעסוקה. יוכנו תוכניות לקליטת עולים בחמש עיירות פיתוח. תינתן תשומת לב לבקשות של עולים להשתכן בשכונות לבני משפחתם ובני עדתם.
- חלק מהעולים ייהנו מסידור ראשון במסגרות מעבר, כגון מרכזי קליטה, מעונות, אולפנים ופנימיות.
3. תכניות הפיתוח של המשק תבאנה בחשבון את המבנה המקצועי של העולים, ובמיוחד את חלקם הגדול של בעלי המקצועות האקדמאיים. תימשך השתתפות הממשלה במימון השקעות ובמפעלים, במכוני מחקר ובמוסדות להשכלה גבוהה, שיעסיקו עולים.
4. ייעשה מאמץ לארגון קבוצות עלייה בחו"ל. ייעשו פעולות הכנה לקליטת קבוצות עולים בפרויקטים מיוחדים, בעיקר בערי הפיתוח.
5. יימשכו המאמצים לקליטת מדענים עולים, בשטחי מומחיותם. תימשך הפעולה להקמת קבוצות מחקר.
6. תימשך הפעלתם של מסגרות המסייעות לקליטת עולים בתעסוקה, כגון קורסים להכשרה ולהסבה מקצועית.
7. יימשך ההסדר של מתן אשראי, בתנאים נוחים, לעולים המבקשים להקים עסקים ובתי מלאכה.
8. יימשכו הסדרים, שלפיהם מקבלים העולים סיוע ראשוני בתחומי הביטוח הרפואי, הנחלת הלשון והחינוך.
9. יינתנו סיוע כלכלי ועזרה בדיור לסטודנטים מבין העולים, הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה, בישיבות ובבתי ספר תיכוניים יושם דגש להפניית עולים למגמות מקצועיות, שבהן קיים מחסור בכוח אדם, כגון: הנדסאים, טכנאים, מורים ועובדי סעד.
10. יפושטו תהליכים של הסיוע הניתן לעולים, תוך ארגון מחדש של הזרעות השונות המטפלות בעלייה ובקליטתה, ורכוז הסמכויות. תוקם רשות משותפת לממשלה ולסוכנות בראשותו של שר לטיפול בכל מכלול הנושאים, הקשורים לעלייה ולקליטה.
11. בשנת ה-30 להקמת המדינה, ניתן עידוד מיוחד לשיבתם של ישראלים המתגוררים בחו"ל. התחורים עד אוגוסט 1979, יהנו מהלוואות נוחות לכיסוי נסיעתם ולהובלת מטענם; יקבלו דמי קיום בעת השתתפותם בקורסים להסבה מקצועית; יהיו זכאים לקבלת משכנתא בתנאים נוחים; ולמתישבים באזורי פיתוח יינתן מענק.

פרק ג: ההתפתחויות הכלכליות הצפויות במשק בשנת 1979

1. קווי ההתפתחות העיקריים

ההתפתחויות המרכזיות, שתאפיינה את המשק בשנת 1979, הן: האצה קלה בקצב הצמיחה, תוך גידול בפריון; האטה מסויימת בקצב עליית המחירים; גידול הגירעון האזרחי במאזן התשלומים. האצת הצמיחה של המשק תתרחש לאחר שבשנה הקודמת חודשה הצמיחה, בעקבות ארבע שנים של צמיחה מזערית. הצמיחה תמצא את ביטוייה בגידול התוצר הלאומי הגולמי ובגידול המקורות, למעט יבוא ביטחוני, בשיעור של כ-6 אחוזים.

ביצוע קפדני של המדיניות הגלומה בחקציב הממשלה יאפשר את התפתחות רכיבי התוצר, כפי שהוצג להלן. מדיניות זו מכוונת להביא לספיגה פיסקלית גדולה (דרך העמקת הגבייה של מס הכנסה, העלאת מסי רכוש, הקפאת סך הסובסידיות למצרכי יסוד ברמה של ראשית שנת התקציב), שתוצאתה הצפויה פיגור בעליית ההכנסה הפנויה של הציבור אחר הגידול בתוצר. מדיניות פיסקלית זו אמורה לאפשר הסטת שימושים מצריכה פרטית להשקעות.

כבשנה החולפת, גם ב-1979 תישען הצמיחה על גידול בביקושים המקומיים (למעט יבוא ביטחוני). בשיעור של כ-6 אחוזים, ועל גידול ביצוא: גידולו של היצוא יימשך בקצב מתון של כ-6 אחוזים, גידול איטי במקצת לעומת השנה הקודמת.

כמו בשנת 1978, תהיינה ההשקעות הגורם המאיץ העיקרי לגידול בביקושים; צפוי בהן גידול של כ-11 אחוזים, הן בהשקעות בענפי המשק והן בהשקעות בבנייה למגורים. חלקן של ההשקעות בסך השימושים ימשיך לעלות. בשנת 1979 צפויה האצה בהשקעות במפעלים המייצרים לשוק המקומי, לאחר תקופה ממושכת של ירידה בהן, נוסף על גידול בהשקעות בתעשיות יצוא, שהחלה עוד בשנתיים הקודמות. נוכח המחסור בדירות, צפויה עלייה בהתחלות הבנייה, אולם מספר יחידות הדיור שבנייתן תושלם יירד עדיין, על אף קיצור מסוים הצפוי במשך הבנייה.

הגידול בצריכה הפרטית יואט לאחר האצה בשנה הקודמת, והיא חזויה לגדול בשיעור של כ-5 אחוזים, שיעור גבוה במקצת משיעור הגידול הצפוי בהכנסה הריאלית הפנויה. הצריכה הפרטית לנפש תגדל בשיעור של כ-2.5 אחוזים. לא צפוי שינוי משמעותי בשיעור החיסכון.

בצריכה הציבורית המקומית צפוי גידול של כ-4 אחוזים; התרומה העיקרית לגידול זה נובעת מהגידול בצריכה הביטחונית המקומית (5.5 אחוזים), לאחר 4 שנים של ירידה מצטברת, בשיעור של כ-15 אחוזים. בצריכה הציבורית האזרחית צפוי גידול של כ-2 אחוזים בלבד. בסך הצריכה הציבורית צפויה ירידה ריאלית, הנובעת כולה מירידה ביבוא הביטחוני הישיר.

בעקבות האצת הפעילות, תימשך התעסוקה המלאה במשק, והמחסור בעובדים, שנסתמן עוד בשנה הקודמת, יימשך על אף הקלה מסוימת כתוצאה מביצוע המדיניות להקפאת מספר העובדים בסקטור הציבורי. זאת גם בהנחה, שצפויה האצה בגידול הפריון, ושהתוצר למועסק יגדל ב-3.5 אחוזים, לאחר 4 שנים, שבהן חלה בפריון עלייה מצטברת של 1.5 אחוזים בלבד. הגידול בפריון צפוי תוך צמצום האבטלה הסמויה, וכתוצאה מהמשך הגידול במלאי ההון.

בגירעון השוטף במאזן התשלומים לא צפוי גידול, והוא חזוי ברמה של 3.2 מיליארד דולר. היציבות בגדל הגירעון נובעת כולה מירידה חזויה, בסך של 330 מיליון דולר, ביבוא הביטחוני הישיר, אשר יסתכם ב-1.3 מיליארד דולר. בגירעון האזרחי (הגירעון השוטף, למעט יבוא ביטחוני ישיר) צפוי גידול של כ-300 מיליון דולר.

בסך יצוא הסחורות והשירותים חזוי גידול של 6 אחוזים, לעומת 7 אחוזים אשתקד; יצוא הסחורות יגדל ב-6 אחוזים, ושל השירותים ב-7 אחוזים. הגידול האיטי, יחסית, ביצוא צפוי בשל לחץ הביקושים המקומיים והמחסור בכוח אדם, והאטה בקצב הגידול של הסחר העולמי. זאת ועוד, הונח, שיימצאו שווקים אלטרנטיביים לשוק האיראני, שהיצוא אליו עשוי להיפסק לחלוטין. תחזית זו

מניחה, שהתפתחות המחירים המקומיים ושערי החליפין לא תפגע ברמת רווחיות היצוא במשך השנה.

בסך היבוא, למעט יבוא ביטחוני, צפוי גידול של כ-7 אחוזים, לאחר גידול של כ-4 אחוזים אשתקד; ההאצה ביבוא מתרחשת בד בבד עם ההאצה בפעילות המשקית, והיא מושפעת מגידול משקלן של ההשקעות בסך השימושים, שרכיב היבוא בהן גבוה.

בשנת 1979 צפוי השכר הריאלי לעלות, ובסך ההכנסה הפרטית הפנויה צפוי גידול ריאלי של כ-4 אחוזים.

בשנת 1979 צפויה האטה בקצב עליית המחירים, שתורגש בעיקרה במחצית השנייה של השנה, לאחר שהמדיניות המרסנת תיתן אותותיה במשק, ולאחר שההאטה היחסית בהתייקרות מחירי הדירות תמצא את ביטויה, בפיגור זמן, במדד המחירים. התחזית מניחה, שתישמר מסגרת הסכמי השכר, תוך גידול מסוים בשכר הריאלי.

בתחזיות התקציב הלאומי באו לידי ביטוי חלקי בלבד המסקנות הכלכליות של ההיערכות לשלום עם מצרים. ההיערכות המלאה לשלום תביא לשינוי ניכר במבנה המשק; הביטוי המיידי יהיה בהגברת הפעילות בתחום הבינוי, ובגלגול שני יתבטא הדבר בהגברת הפעילות הכלכלית בכללותה. בתנאי ההיערכות לשלום צפוי אפוא קצב מהיר יותר של גידול התוצר, של הצריכה המקומית הביטחונית, ושל ההשקעות. גם לאחר שחלק ניכר מתוספת המקורות, הנחוצה להיערכות, יוטל על היבוא, במימון סיוע אמריקאי, יהיה צורך בצעדי מדיניות נוספים, כדי לצמצם את התגברות הלחצים על המקורות המקומיים; לחצים, שעלולים לגרום לגידול נוסף בגירעון האזרחי במאזן השוטף, ולהגברת הלחצים לעליית המחירים.

2. המקורות והשימושים

לשנת 1979 חזוי גידול ריאלי של כ-4 אחוזים בסך המקורות שלרשות המשק, לאחר גידול של כ-7 אחוזים בשנה הקודמת. ההאטה בגידול המקורות נובעת כולה מירידה ריאלית של כ-26 אחוזים ביבוא הביטחוני, לאחר גידולו המהיר בשנה הקודמת בשיעור של כ-37 אחוזים. במקורות, למעט יבוא ביטחוני ישיר, צפוי גידול של כ-6 אחוזים, לעומת גידול של 5 אחוזים בשנה הקודמת. האצה זו תבוא בעקבות הגידול המהיר יותר של היבוא האזרחי, בשיעור של כ-6.5 אחוזים, לעומת 4 אחוזים בשנת 1978.

בתוצר הלאומי הגולמי צפוי גידול של כ-6 אחוזים, שצערור מהיר במקצת בהשוואה לשנה הקודמת. בעקבות התפתחות זו, יפחת חלקו של היבוא בסך המקורות ל-45.5 אחוזים, לעומת 46.5 אחוזים בשנת 1978. במקביל צפויה עלייה בחלקו של התוצר במקורות. חלקו של התוצר בסך המקורות, למעט יבוא ביטחוני ישיר, יישאר יציב. מסתבר שגם לאחר מדיניות הריסון שנקטה הממשלה, לא צפויה האטה בקצב הגידול של הפעילות המשקית, תוך שינוי קל בהרכב השימושים בכיוון הרצוי. השינוי הבולט הוא הגידול במשקל ההשקעות בסך השימושים, למעט יבוא ביטחוני: 31 אחוזים מתוספת המקורות למעט יבוא ביטחוני, מכוונים להשקעות. הגידול במשקלן של ההשקעות צפוי על רקע התאוששות בהשקעות בענפי המשק ובבנייה למגורים. משקלו של היצוא בסך השימושים יישמר, ולעומת זאת חזויה ירידה קלה במשקל הצריכה הציבורית והפרטית. צמצום הצריכה הציבורית נובע כולו מהירידה ביבוא הביטחוני, ואילו בצריכה הציבורית המקומית צפוי גידול של כ-4 אחוזים.

3. התוצר והפריין

בתוצר הלאומי הגולמי חזוי גידול בשיעור של כ-6 אחוזים, לאחר גידול של כ-5 אחוזים בשנת 1978. תהיה זו, אפוא, שנה שנייה של התאוששות בפעילות הכלכלית, לאחר 3 שנות מיתון. חלקו של

הסקטור העסקי בסך התוצר יגדל, לאחר שצפוי בו גידול של כ-7 אחוזים, לעומת 5 אחוזים בשנה הקודמת. בתוצר התעשייתי צפוי גידול של 7-8 אחוזים, בתוצר של ענף החקלאות — כ-6 אחוזים, בתוצר ענף הבנייה כ-10 אחוזים. בתוצר של הסקטור הציבורי ושל מוסדות שאינם למטרות רווח מתוכנן גידול קטן, יחסית. עיקר ההאצה בגידול התוצר היא תולדה של הגידול הניכר בהשקעות. היצוא יגדל כקצב דומה לזה של התוצר; לעומת זאת, צפוי גידול איטי מהממוצע בצריכה הפרטית והציבורית. ההשקעות יתרמו כ-2 אחוזים לגידול התוצר, היצוא כ-1.5 אחוזים, הצריכה הפרטית כ-2 אחוזים, והצריכה הציבורית כמחצית האחוז.

בשנת 1979 צפויה התחדשות הגידול בפריון הייצור, כפי שהוא בא לידי ביטוי בגידול התוצר למועסק. התפתחות זו תתרחש לאחר 3 שנים של קיפאון בתוצר למועסק, שבהן הוא גדל, בשיעור שנתי ממוצע, של פחות ממחצית האחוז. ההאצה בגידול הפריון היא תופעה צפויה בתקופה של יציאה ממינות, כאשר התוצר גדל מהר יותר מהגידול במספר המועסקים. עם זאת, גם לאחר ההתאוששות בפריון, יהיה הגידול בתוצר למועסק עדיין קטן מהממוצע הרב-שנתי, ושיעורו החזוי הוא של 3.5 אחוזים. סביר לצפות, שהפריון ענף הבנייה ובתעשייה יגדל בקצב מהיר יותר מהממוצע.

4. האוכלוסייה והתעסוקה

אוכלוסיית ישראל תמנה בסוף 1979 כ-3.820 מיליון נפש; גידול של 86 אלף נפש, או 2.2 אחוזים. אומדן זה מבוסס על תחזית עלייה של 30 אלף נפש, וריבוי טבעי של כ-70 אלף נפש, המתאים לשיעור ריבוי טבעי של 18.5 נפשות לכל אלף. האוכלוסייה היהודית תמנה בסוף 1979 כ-3.200 מיליון נפש, גידול של 65 אלף נפש, שהם גידול של 2.1 אחוזים. האומדן מתבסס על תחזית מאזן הגירה נטו של 17 אלף נפש, ותוספת של 48 אלף נפש, מריבוי טבעי נמוך של 15 נפשות לכל אלף, לעומת 18 נפשות לכל אלף בשנת 1976.

האוכלוסייה שאינה יהודית תמנה בסוף 1979 כ-620 אלף נפש, גידול של 21 אלף נפש. שיעור הריבוי הטבעי של אוכלוסייה זו נאמד ב-34.5 נפש לכל אלף. שיעור זה, גם לאחר שפחת בשנים האחרונות, עודנו למעלה מכפול מהשיעור השורר באוכלוסייה היהודית. האוכלוסייה שאינה יהודית תהווה, בסוף 1979, כ-16.2 אחוזים מכלל האוכלוסייה, לעומת 16 אחוזים בסוף 1978.

כוח העבודה האזרחי ימנה בשנת 1979 כ-1.280 מיליון איש, גידול של כ-2.3 אחוזים. תחזית זו מבוססת על ההנחה, ששיעור ההשתתפות בכוח העבודה ימשיך לעמוד על הרמה הגבוהה, שאליה הגיע בשנת 1978, 49.5 אחוזים.

בעקבות הגידול הצפוי בפעילות, ובהנחה שהתוצר למועסק יגדל בשיעור של 3.5 אחוזים, צפוי גידול במספר המועסקים, בשיעור של כ-2.6 אחוזים, והוא יגיע ל-1.240 מיליון איש.

תהליך הצמצום במספר הבלתי מועסקים יימשך, ושיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי ירד ל-3.2 אחוזים, לאחר שהגיע בסוף 1977 ל-4 אחוזים.

5. הצריכה הפרטית והחיסכון

קצב הגידול של הצריכה הפרטית יואט בשנת 1979, ויגיע ל-5 אחוזים, גידול של כ-2.5 אחוזים בצריכה לנפש — לעומת גידול של כ-6.5 אחוזים, שהם כ-4.5 אחוזים לנפש, בשנת 1978. שיעור הגידול בצריכה הפרטית יהיה גבוה במקצת משיעור הגידול הריאלי בהכנסה הפנויה. בשכר הריאלי תזוי גידול מתון. בתשלומי ההעברה השוטפים (קצבות הביטוח הלאומי וקצבות משרדי הביטחון והסעד) צפוי גידול מהיר, הנובע מגידול האוכלוסייה ומשינוי בהרכבה, ללא שינויים בזכויות שמעניק החוק. תחזיות אלה מבוססות על ההנחה, שלא צפוי שינוי בשיעור החיסכון הפרטי, והוא

יהיה כ-24 אחוזים מההכנסה ממקורות פנים¹. התחזית לשמירת רמת החיסכון מבוססת על ההנחה, שצפוי גידול בהכנסה הריאלית הפנויה, שלא תשרונה ציפיות להתגברות האינפלציה (המביאות להקדמת קניות על חשבון החיסכון) וכי יוצע לציבור מיגון תכניות חיסכון, בעלות תשואה ריאלית חיובית.

6. הצריכה הציבורית

בסך הצריכה הציבורית צפויה בשנת 1979 ירידה ריאלית, בשיעור של כ-7 אחוזים. ירידה זו נובעת כולה מהירידה ביבוא הביטחוני הישיר, שיפחת בסך של 330 מיליון דולר, ירידה ריאלית של כ-26 אחוזים — לאחר עלייה גדולה ביבוא הביטחוני בשנה הקודמת, שבה הודבק הפיגור בהספקות משנים קודמות. סך ההוצאה על יבוא ביטחוני במטבע חוץ נאמד כ-2 מיליארד דולר, לעומת 2.3 מיליארד דולר ב-1978. חזוי יבוא ביטחוני ישיר של 1.3 מיליארד דולר; היבוא העקיף (של תשומות לייצור ביטחוני מקומי) נאמד ב-500 מיליון דולר (בהנחה שרכיב היבוא בקניות הביטחוניות המקומיות הוא 31 אחוזים). נוסף על כך, צפוי תשלום ריבית על החוב הביטחוני, בסך של כ-200 מיליון דולר. מתוך יבוא ביטחוני של 1.3 מיליארד דולר, ימומנו 850 מיליון דולר מכספי הסיוע הביטחוני האמריקאי.

תקציב הביטחון יסתכם ב-1979 ב-84.5 מיליארד ל"י, מזה כ-46.8 מיליארד ל"י הוצאות מקומיות, ו-37.7 מיליארד ל"י לרכישות מחוץ לארץ. חלקו של תקציב הביטחון בסך התקציב יפחת, והוא יהווה כ-25 אחוזים מסך התקציב, לעומת 29 אחוזים ב-1978.

בצריכה הציבורית האזרחית צפוי גידול של כ-2 אחוזים בלבד, לאחר גידול של כ-4 אחוזים ב-1978. התחזית לגידול מתוך יחסית בצריכה האזרחית מבוססת על ההנחה, שיחול ריסון בתקציבי מרבית המשרדים, תוך הקפאה או אף ירידה קלה, במספר העובדים בסקטור הציבורי, בהתאם למדיניות הריסון של הממשלה.

לעומת זאת צפוי גידול ריאלי בצריכה הביטחונית המקומית, של כ-5.5 אחוזים, לאחר 4 שנים של ירידה מצטברת של כ-15 אחוזים. עיקר הגידול צפוי בקניות של מערכת הביטחון, שיגדלו בשיעור של כ-8 אחוזים. בצריכה הציבורית המקומית הכוללת חזוי גידול של 4 אחוזים, לעומת גידול של 2 אחוזים ב-1978. לצריכה האזרחית יוקצו 6.5 אחוזים מסך המקורות, בדומה לשנה הקודמת, ולצריכה הביטחונית יוקצו 13.5 אחוזים, לעומת 15.5 אחוזים ב-1978. בשנת 1979 צפויה ירידה במשקלה של סך הצריכה הציבורית בסך השימושים, מ-22.5 אחוזים בשנת 1978 — ל-20 אחוזים. ירידה זו נובעת כולה מירידה ביבוא הביטחוני, בעוד שבמשקלם של יתר הרכיבים לא חל שינוי משמעותי.

7. המחירים

בשנת 1979 צפויה האטה בקצב עליית המחירים, בהשוואה למגמות עליית המחירים, ששררו בשנה הקודמת. חלק מעליות מחירי הדיור בשנת 1978 לא התבטא עדיין בעליית מדד המחירים לצרכן באותה שנה, בשל פיגור זמן, הנובע משיטת המדידה הסטטיסטית. פיגור זה ימצא את ביטויו בעליית המחירים בשנת 1979. ההאטה בקצב עליית המחירים תתרכז במחצית השנייה של השנה, לאחר שההאטה היחסית בהתייקרות של מחירי הדיור תמצא את ביטויה במדד, ולאחר שרישומה של המדיניות המרסנת יתחיל להיות ניכר במשק.

¹ בלוחות מופיעה ירידה קלה בשיעור החיסכון. הנובעת כולה מצמצום מקרי רב בהיקף תשלומי הריבית (18 – אחוזים) בעקבות הירידה בסכום חובות הפנים המגיע לפירעון. ירידה טכנית זו אינה משקפת שינוי בדפוסי החיסכון.

התחזית להאטה בקצב עליית המחירים מתבססת על ההנחה, שהגורמים להאצת קצב עליית המחירים, שפעלו בשנה הקודמת, יוחלשו בשנת 1979 במדה משמעותית. התפתחות זו תחול בעקבות הפעלת המדיניות הפיסקלית והמוניטרית המרסנת, וגידול קטן, יחסית, בשכר הריאלי במסגרת הסכמי השכר. ביצוע המדיניות, הלכה למעשה, יביא לריסון לחצי הביקוש לעליית מחירים. תחזית זו מתבססת על ההערכה, שעליית מחירי היבוא לצריכה הפרטית (למעט דלק) בחוץ לארץ תהיה בשיעור של 8 אחוזים, ושמחירי הדלק בחוץ לארץ יעלו ב-18 אחוזים. לפי הערכה זו יעלו מחירי סך היבוא לצריכה פרטית ב-9 אחוזים. בעקבות השינוי הצפוי בשער ה"י, וכתוצאה מביצוע מדיניות החשיפה באמצעות הורדת המכסים על היבוא, יעלו מחירי היבוא בשיעור נמוך יותר משיעור עליית המחירים המקומיים, ויתרמו להאטת העלייה של ממוצע המחירים. התחזית מניחה, כי התמיכות במוצרים הנתמכים תישארנה על רמה נומינלית קבועה, בסך של 9 מיליארד ל"י. ההנחה ביסוד התחזית למחירי השירותים הממשלתיים היא שיעור התייקרות דומה להתייקרות הממוצעת של מדד המחירים לצרכן.

8. השכר וההכנסות

סביר להניח, שהשיעור הסופי של עליית השכר יושפע מקצב עליות המחירים; כשמגמת השכירים היא לשמור על רמת שכרם הריאלית. בסקטור הציבורי חזויה עליית שכר ריאלי מתונה, כשחלק ממנה נובע מתשלומים רטרואקטיביים, שאינם מיתוספים לבסיס השכר, וכ-3 אחוזים נוספים מתוספת השכר בסקטור הציבורי נובעים מהרחבת המסגרת של קרן ההשתלמות ומהגדלת הפרשות של הדירוגים האקדמאיים לקרן זו (כולל הפרשות רטרואקטיביות). שאת חלקן הגדול ניתן למשוך רק כעבור תקופה של 3 שנים. כמו כן, הונחה תוספת, בהתאם לפיריון בענפי הייצור בשנת 1978. בתשלומי ההעברה לצבור צפויה ירידה של כ-4 אחוזים, הנובעת כולה מירידה בסך תשלומי הריבית לצבור, בשיעור של 18 אחוזים. בתשלומי ההעברה השוטפים (למעט הריבית) צפויה עלייה של 6-7 אחוזים. בסך ההכנסה הפרטית הפנויה ממקורות פנים צפוי גידול ריאלי של כ-4 אחוזים, שיעור איטי יותר משיעור גידול התוצר, בעקבות הגברת הספיגה של המסים. בהכנסה הפרטית הפנויה ממקורות פנים צפוי גידול של כ-13 אחוזים.

9. מאזן התשלומים

הגירעון החזוי במאזן התשלומים בשנת 1979 יישאר ברמה של השנה הקודמת. יציבות הגירעון נובעת משני גורמים מנוגדים: מחד גיסא, ירידה של 330 מיליון דולר ביבוא הביטחוני הישיר; ומאידך גיסא, גידול של כ-330 מיליון דולר בגירעון האזרחי (הגירעון השוטף, למעט היבוא הביטחוני הישיר).

הגידול בגירעון האזרחי צפוי בעקבות גידול של כ-400 מיליון דולר בגירעון המסחרי, וגידול של כ-100 מיליון דולר בעודף במאזן השירותים. ההיקף החזוי של יבוא ההון ברוטו, לזמן ארוך ובינוני, יסתכם ב-4.2 מיליארד דולר. יבוא הון בהיקף כזה יספיק למימון פירעונות החוב הלאומי לחוץ לארץ ולכיסוי הגירעון השוטף במאזן התשלומים.

א. הגירעון בחשבון השוטף

לשנת 1979 חזוי גירעון שוטף (כולל סחר עם השטחים) של 3.2 מיליארד דולר, בדומה לגירעון בשנת 1978; הגירעון האזרחי החזוי יסתכם ב-1.9 מיליארד דולר, לעומת 1.6 מיליארד ב-1978. עודף היצוא הצפוי בסחר עם השטחים יגיע ל-110 מיליון דולר, בדומה ל-1978. עודף זה אינו מגדיל את תקבולי מטבע חוץ, והוא ממומן באמצעות יצוא הון מישראל לשטחים.

בגירעון המסחרי צפויה עלייה של כ-400 מיליון דולר, לאחר עלייה של כ-100 מיליון דולר בשנה הקודמת, והוא יסתכם ב-2.2 מיליארד דולר. ההרעה במאזן המסחרי נובעת משיעור גידול נומינלי דומה ביבוא וביצוא של סחורות, 17-18 אחוזים. תמורות יצוא הסחורות ממנו כ-66 אחוזים מיבוא הסחורות, בדומה לשיעור בשנת 1978. במאזן השירותים צפוי עודף של כ-270 מיליון דולר, לעומת עודף של 180 מיליון דולר בשנת 1978.

ב. היבוא

היבוא החזוי של סחורות ושירותים יסתכם ב-11.2 מיליארד דולר, גידול של כ-1.1 מיליארד דולר לעומת השנה הקודמת, דהיינו גידול נומינלי של כ-10 אחוזים, וגידול ריאלי של אחוז אחד בלבד. במחירי היבוא צפוי גידול של כ-9 אחוזים.

קיפאון היבוא במונחים ריאליים נובע כולו מירידה צפויה ביבוא הביטחוני, במונחים נומינליים וריאליים כאחד. ביבוא הסחורות והשירותים, למעט ביטחון, חזוי גידול ריאלי של כ-7 אחוזים, לאחר גידול של 5 אחוזים בשנה הקודמת; היבוא, למעט יבוא יהלומים, יגדל ב-8 אחוזים, לעומת 9 אחוזים אשחקד.

כ-29 אחוזים מתוספת היבוא יהיו מיועדים לצריכה הפרטית, כ-26 אחוזים — להשקעות, 21 אחוזים ליצוא ו-9 אחוזים לצריכה ציבורית. תחזית זו מביאה בחשבון עלייה מסוימת ברכיבי היבוא של השימושים, כתוצאה מעלייה איטית יותר במחירי היבוא לעומת המחירים המקומיים וכתוצאה ממדיניות החשיפה.

יבוא הסחורות יסתכם ב-6.5 מיליארד דולר, גידול ריאלי של כ-7 אחוזים, לאחר עליית מחירים ממוצעת של 11 אחוזים. תחזית זו מניחה גידול ריאלי ביבוא של נכסי צריכה, בשיעור של 6 אחוזים, ועלייה ריאלית ביבוא של תשומות לייצור, בשיעור 11 אחוזים.

בתחזית זו הובא בחשבון גידול במלאי של חומרי גלם מיובאים, בסך כ-50 מיליון דולר, כתוצאה מירידה קלה במלאי היהלומים הגולמיים, ועלייה במלאי מיובא אחר. ביבוא הדלק חזוי גידול ריאלי של כ-6 אחוזים, בדומה לגידול בתוצר.

התרומה הגדולה ביותר לעליית מחירי יבוא הסחורות צפויה בעקבות התייקרות הדלק. תחזית זו מביאה בחשבון התייקרות הדלק בשיעור של 18 אחוזים; 10 אחוזים מהתייקרות זו נובעים מהחלטת אופ"ק, ו-8 אחוזים נוספים נובעים מהחלפת רכישות הדלק האיראני במקורות יקרים יותר. יבוא השירותים החזוי יסתכם ב-3 מיליארד דולר בקירוב, גידול של 350 מיליון דולר לעומת השנה הקודמת, גידול ריאלי של כ-6.5 אחוזים, בהנחה של עליית מחירים ממוצעת של כ-6.5 אחוזים.

ביבוא שירותי תחבורה צפוי גידול של כ-100 מיליון דולר, שהם גידול ריאלי של כ-7 אחוזים. בהוצאות הישראלים בחוץ לארץ חזוי גידול של 18 אחוזים, בשל גידול מספר היוצאים לחוץ לארץ, שיסתכמו ב-470 אלף איש בקרוב.

היבוא הביטחוני הישיר נאמד ב-1.3 מיליארד דולר, לעומת 1.6 מיליארד דולר בשנת 1978. היבוא הביטחוני העקיף נאמד ב-500 מיליון דולר, לעומת 460 מיליון דולר בשנת 1978; אומדן התשלומים על חשבון החוב, שמקורו במימון הביטחון, הוא 470 מיליון דולר, מהם 300 מיליון דולר תשלומי ריבית, ו-70 מיליון דולר תשלומים על חשבון הקרן. לפי אומדן זה, נאמד נטל הביטחון במטבע חוץ², ב-2.3 מיליארד דולר, שהם כ-72 אחוזים מהגירעון השוטף.

היבוא מהשטחים, בעיקרו יבוא שירותי עבודה, יסתכם בשנת 1979 ב-410 מיליון דולר, לעומת 340 מיליון דולר בשנת 1978, גידול של 21 אחוזים. הגידול המהיר צפוי על רקע הגברת הפעילות, בעיקר בענף הבנייה, שבו חלקם של העובדים מהשטחים ניכר.

האשראי הביטחוני הישיר והעקיף, כתוספת תשלומי ריבית על החוב הביטחוני.

יצוא סחורות ושירותים יסתכם בשנת 1979 ב-8 מיליארד דולר, גידול של כ-1.1 מיליארד דולר; זוהי עלייה של כ-16 אחוזים, במונחי דולרים, ועלייה ריאלית של כ-6 אחוזים, לאחר עלייה ריאלית של 7 אחוזים בשנת 1978. בתחזית זו הובאה בחשבון עלייה של 10 אחוזים במחירי היצוא, לאחר שעלו ב-13 אחוזים ב-1978. העלייה האיטית יותר במחירי היצוא מוסברת בעיקרה בציפייה לעלייה מתונה, יחסית, של מחירי היהלומים, לאחר עלייה חריגה אשתקד (60 אחוזים). העלייה האיטית, יחסית, במחירי יצוא היהלומים, צפויה נוכח חולשת הביקוש, על רקע צבירה גדולה של מלאי יהלומים מלוטשים, וקשיים במימון.

יצוא הסחורות החזוי יסתכם ב-4.4 מיליארד דולר, עלייה נומינלית של 17 אחוזים, ועלייה ריאלית של 6 אחוזים.

ביצוא התעשייתי, למעט יהלומים, צפוי גידול ריאלי של 6 אחוזים, לעומת 8.5 אחוזים ב-1978. גידול מהיר במיוחד צפוי ביצוא מינרלים, מחצבים, מתכת, מכונות וכלי הובלה. ביצוא היהלומים צפויה בשנת 1979 עלייה קלה במונחים ריאליים, לאחר ירידה תלולה ביצואם בשנה הקודמת, בעקבות עלייה גדולה מאוד במחיריהם.

ביצוא החקלאי חזויה עלייה ריאלית בשיעור של 12 אחוזים, לאחר עלייה ריאלית של 8 אחוזים אשתקד. עיקר ההאצה צפויה ביצוא פרי הדר, שיגדל השנה ב-3 אחוזים, לעומת ירידה של 3 אחוזים בשנת 1978, בעקבות יכולים קטנים יחסית, וקשיים בשיווק. היצוא החקלאי, למעט הדרים, יגדל במונחי דולר בשיעור של 26 אחוזים, והוא יסתכם ב-310 מיליון דולר.

במהלך שנת 1979 תישמר רווחיותו של היצוא, והמשך גידולו יושפע מהמדיניות הכלכלית. לגידול האיטי יחסית, ביצוא התעשייתי מספר הסברים: שוררת אי-ודאות לגבי רווחיות היצוא, שמקורה באי-ודאות לגבי התפתחות המטבע ותנודות של השערים. אי ודאות זו הוגברה ברביע האחרון של השנה, כאשר השינויים בשער החליפין לא הדיקו את ההתייקרויות המקומיות, וחלה בו ירידה ברווחיות היצוא. החששות לגבי הרווחיות העתידה גברו, לאחר שבמהלך שנת 1978 לא נמשך הגידול ברווחיות היצוא, אחרי גידול מהיר בעבר. לפסימיות של היצואנים תרמה בעיקר הירידה ברווחיות היצואנים לארצות הדולר, שמצאה פיצוי חלקי בעליית מחירים מהירה יותר בארצות אלה. העלייה בכדאיות השיווק לשוק המקומי, שבו גואים הביקושים, תגרום אף היא להאטה בקצב הגידול של היצוא.

סגירת השוק האיראני ליצוא הישראלי, שנאמד ב-1978 בלמעלה מ-100 מיליון דולר, תאלץ את היצואנים לחפש שווקים אחרים. בתחזית זו הונח, כי כל היצוא הזה ימצא שווקים תחליפיים. ההיצע הקטן של עובדים, וצמצום כושר ההתחרות של היצואנים, עם המפעלים המייצרים לשוק המקומי הגואה, יקשו על היצואנים לגייס את העובדים הדרושים דרך תשלום שכר גבוה, יחסית, כפי שנהגו בשנים קודמות.

יצוא השירותים יסתכם ב-3.2 מיליארד דולר, גידול של כ-400 מיליון דולר, או 15 אחוזים במונחי דולרים, ושל 7 אחוזים במונחים ריאליים. עיקר הגידול צפוי ביצוא שירותי תיירות שיסתכם ב-700 מיליון דולר; המספר החזוי של התיירים הנכנסים יגדל ב-7 אחוזים וההכנסה הממוצעת מתייר — ב-10 אחוזים. גידול ניכר צפוי גם ביצוא שירותי הובלה וביטוח, שיגדלו במונחים ריאליים בשיעור של 8 אחוזים ו-7 אחוזים בהתאמה, בעקבות הגידול בהיקף הסחר. יצוא סחורות ושירותים לשטחים יסתכם ב-500 מיליון דולר, גידול של 16 אחוזים לעומת 1978, שפירושו גידול ריאלי בשיעור של 6 אחוזים.

ד. יבוא הון והחוב הלאומי

יבוא ההון ברוטו יסתכם בשנת 1979 ב-4.3 מיליארד דולר, לעומת 4.6 מיליארד דולר בשנה הקודמת. לאחר פירעון חובות לחוץ לארץ, בסך 1.1 מיליארד דולר, יסתכם יבוא ההון נטו ב-3.2

מיליארד דולר, לעומת 3.4 מיליארד דולר בשנה הקודמת. התקבולים החד-צדדיים יסתכמו ב-2.2 מיליארד דולר, ויהיו כמחצית יבוא ההון ברוטו, בדומה לשנה הקודמת — אז ירד חלקם במדה ניכרת.

מענקים של ממשלת ארה"ב יהיו כ-43 אחוזים מההעברות החד-צדדיות, והם יסתכמו ב-950 מיליון דולר. ההעברות של מוסדות וכספי פיצויים מגרמניה יהיו כ-20 אחוזים מההעברות החד-צדדיות.

ההלוואות לזמן ארוך ובינוני יסתכמו ב-1.9 מיליארד דולר, לעומת 2 מיליארד בשנה הקודמת, והן יהיו כ-44 אחוזים מיבוא ההון ברוטו. חלקו של האשראי מכספי סיוע יגיע ל-46 אחוזים מכלל ההלוואות, וסכומו יגיע ל-860 מיליון דולר. הונח, ש-1.8 מיליארד דולר מתוך הסיוע האמריקאי ינוצלו, לעומת 2 מיליארד דולר בשנה הקודמת. סך הסיוע יגיע לכ-42 אחוזים מיבוא ההון ברוטו. 53 אחוזים מכספי הסיוע יתקבלו כמענק ו-47 אחוזים — כמילווה לזמן ארוך. כ-47 אחוזים מכלל הסיוע יהיו סיוע ביטחוני, ו-53 אחוזים — סיוע כלכלי.

תקבולי כספי הסיוע אינם מביאים בחשבון את הבקשה לסיוע מיוחד, בקשר להיערכות בסיני. גידול החוב בקשר למילווה העצמאית והפיתוח יסתכם ב-475 מיליון דולר, לעומת 450 מיליון דולר בשנה הקודמת. ההשקעות מחוץ לארץ יגיעו ל-220 מיליון דולר, לעומת 185 מיליון דולר בשנה הקודמת — אז גדלו ההשקעות מחוץ לארץ ב-85 אחוזים בקירוב — והן יהיו כ-5 אחוזים מיבוא ההון ברוטו. לפי נתונים אלה ישווה יבוא ההון לזמן ארוך ובינוני לסכום הגירעון השוטף, בלי לתרום לגידול היתרות. לפיכך תיקבע התפתחות היתרות בעיקר בהתאם לתנועות ההון לזמן קצר.

בעקבות ההתפתחויות המתוארות להלן צפוי גידול של החוב הלאומי ב-800 מיליון דולר, והוא יסתכם ב-12.7 מיליארד דולר. לפי זה יגיע החוב לנפש ל-3,360 דולר, לעומת 3,400 דולר ב-1978. סך התשלומים על חשבון הקרן והריבית יגיע ל-1.8 מיליארד דולר, מזה 1.1 מיליארד דולר על חשבון הקרן ו-700 מיליון דולר על חשבון הריבית.

סך התשלומים על חשבון החוב לממשלת ארה"ב נאמד ב-530 מיליון דולר; מזה 200 מיליון דולר על חשבון הקרן ו-300 מיליון דולר על חשבון הריבית. התשלומים על חשבון החוב יהיו 23 אחוזים מתקבולי מטבע החוץ מהיבוא.

10. ההשקעה והבנייה

לאחר שבשנת 1978 חל מפנה חיובי בהשקעות, עם התעוררות הפעילות הכלכלית, תימשך מגמת גידולן בשנת 1979. בסך ההשקעה בנכסים קבועים צפוי גידול בשיעור של כ-11 אחוזים, בדומה לשיעור הגידול בשנה הקודמת. בהשקעות בענפי משק ובבנייה למגורים צפוי גידול בשיעור דומה, של כ-11 אחוזים. תחזית זו, של גידול סך ההשקעות מניחה האטה בקצב גידולן במשך השנה, לאחר האצה רבה במחצית השנייה של 1978. ראוי לציין, כי עד המחצית הראשונה של שנת 1978 התמקד הגידול בהשקעות בעיקר במפעלי יצוא, בשנת 1979 צפויה, כנראה, התעוררות גם בהשקעות במפעלים המייצרים לשוק המקומי, בעקבות ההתעוררות, שחלה בביקושים המקומיים. הגידול בהשקעות ישתקף בכל הענפים, למעט השקעות במבני ציבור, שתפחתנה בעקבות מדיניות ויסות הבנייה. בהשקעות בענף התעשייה חזוי גידול של כ-10 אחוזים, לאחר גידול של 15 אחוזים בשנה הקודמת. בהשקעות בענף החקלאות צפוי גידול של כ-12 אחוזים, לאחר שגדלו ב-16 אחוזים ב-1978. עיקר הגידול צפוי בענפי היצוא, כתוצאה ממתן עידוד להשקעות אלה.

בהשקעות במשק המים צפוי גידול של כ-30 אחוזים, הנובע גם ממתן תשובה חלקית להיערכות החדשה של צה"ל ושל ההתיישבות החדשה. בשנת 1979 חזוי גידול רב, בשיעור של כ-40 אחוזים, בהשקעות בציוד לבנייה, לאחר חידוש הגידול בהשקעות בבנייה למגורים, והמחסור בעובדים הצפוי בענף זה; זאת לאחר ירידה דרסטית בהשקעות בציוד לבנייה ולעבודות עפר בשנים 1975–1977, ועלייה קלה בשנת 1978.

ההשקעות הצפויות בבנייה למגורים תגדלנה בכ-11 אחוזים בעקבות הגידול, שחל בהתחלות הבנייה בסוף שנת 1977 ובשנת 1978, ובהנחה, שצפוי קיצור משך זמן הבנייה. בשנת 1979 יוחל בבנייתן של כ-40 אלף יחידות דיור, לעומת כ-33 אלף בשנת 1978. בגמר הבנייה למגורים צפוי בשנת 1979 צמצום בשיעור של כ-15 אחוזים כתוצאה מן הירידה, שחלה בהתחלות הבנייה בשנים הקודמות. צפוי גמר של כ-30 אלף יחידות, לעומת 36 אלף יחידות בשנת 1978.

במסגרת מדיניות התקציב, תינחנה משכנתאות לכ-20 אלף משפחות, ולשם כך הוקצבו 4.2 מיליארד ל"י, מזה הקצאה תקציבית ישירה של 3 מיליארד ל"י, והיתר — באמצעות כספי הבנקים. להשקעות יוקצו ב-1979 כ-31 אחוזים מתוספת המקורות, למעט יבוא ביטחוני ישיר, וחלקן בסך השימושים יגיע ל-16 אחוזים, לעומת 15.5 בשנה הקודמת. ההשקעות תתרומנה כ-2 אחוזים לגידול התוצר בשנת 1979.

לוח 2
המקורות והשימושים, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979

העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת					1979			
בכמות			במחיר		במחיר	1978	1978 ³	
1979	1978	1977	1978	1977	תחזית	אומדן	1977	
(אחוזים)					(מיליוני ל"י)			
ה מק ו ר ו ת								
6.0	5.2	1.0	52.2	42.0	235,825	222,412	138,921	1. התוצר הלאומי הגולמי
1.0	9.2	-3.0	75.7	41.4	195,460	193,616	100,884	2. ערך היבוא בשוק המקומי ¹
מזה: ערך היבוא בשוק המקומי למעט יבוא ביטחוני ישיר								
6.6	3.6	5.2	77.3	41.5	171,585	160,912	87,622	3. עודף היבוא (2-11)
-7.4	16.5	-22.4	79.4	34.5	69,020	74,559	35,681	4. סך המקורות לשימושים מקומיים (1+3)
2.7	7.4	-4.8	58.3	39.9	304,845	296,971	174,602	5. סך המקורות (1+2)
3.7	6.8	-0.7	62.4	41.7	431,285	416,028	239,805	
ה ש י מ ו ש י ם								
5.0	6.3	3.5	53.4	35.5	150,990	143,800	88,148	6. צריכה פרטית
-6.9	13.8	-13.9	57.5	46.8	86,715	93,117	51,983	7. צריכה ציבורית
4.0	-2.0	-1.7	53.0	48.6	62,840	60,413	38,721	8. צריכה ציבורית, למעט יבוא בטחוני ישיר
11.8	1.6	-10.4	71.5	42.3	67,140	60,054	34,471	9. השקעה גולמית מקומית
10.8	0.0	-21.5	67.4	32.6	17,900	16,155	9,648	מזה: השקעה בבנייה למגורים
2.7	7.4	-4.8	58.3	39.9	304,845	296,971	174,602	10. סך כל השימושים המקומיים (6+7+9)
6.2	5.1	12.9	73.7	46.6	126,440	119,057	65,203	11. ערך היצוא בשוק המקומי ²
12. סך כל השימושים, למעט יבוא בטחוני ישיר (6+8+9+11)								
6.3	4.6	2.5	61.8	41.8	407,410	383,324	226,543	13. סך כל השימושים (10+11)
3.7	6.8	-0.7	62.4	41.7	431,285	416,028	239,805	14. התוצר המקומי הגולמי בסקטור הפרטי
7.2	5.0	-0.6	51.8	41.2	174,685	162,940	102,201	(בניכוי שירותי דיור)
2.0	4.0	2.1	52.9	60.8	44,395	43,526	27,376	15. התוצר בסקטור הציבורי ומלכ"ר
5.0	4.5	6.0	59.9	18.7	23,650	22,525	13,482	16. שירותי דיור וזקופים

¹ היבוא על בסיס סי"פ בשער החליפין האפקטיבי וכולל את היבוא מהשטחים המוחזקים. תשלומי הריבית של הסקטור הציבורי אינם כלולים בו.
² היצוא על בסיס פו"ב בשער החליפין האפקטיבי וכולל את היצוא לשטחים המוחזקים. תקבולי הריבית של הסקטור הציבורי אינם כלולים בו.
³ מקור הנתונים לשנת 1978 בלוח זה הוא החשבונות הלאומיים המוקדמים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לוח 3
 התחלקות המקורות והשימושים 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979
 (אחוזים, מחירים שוטפים)

התחלקות המקורות והשימושים			
	1979 במחירי 1978	1978	1977
סך כל השימושים	100.0	100.0	100.0
הצריכה הפרטית	35.0	34.6	36.7
הצריכה הציבורית	20.1	22.4	21.7
צריכה אזורית	6.7	6.8	7.3
צריכה בטחונית	13.4	15.6	14.4
צריכה מקומית	14.6	14.5	16.1
ההשקעה הגולמית המקומית	15.6	14.4	14.4
ההשקעה בבנייה למגורים	4.2	3.9	4.0
היצוא	29.3	28.6	27.2
סך כל המקורות	100.0	100.0	100.0
התוצר הלאומי הגולמי	54.7	53.5	57.9
היבוא	45.3	46.5	42.1
סך כל השימושים, למעט יבוא ביטחוני ישיר	100.0	100.0	100.0
הצריכה הפרטית	37.1	37.5	38.9
הצריכה הציבורית, למעט יבוא ביטחוני ישיר	15.4	15.8	17.1
ההשקעה הגולמית המקומית,	16.5	15.7	15.2
היצוא	31.0	31.0	28.8
סך כל המקורות, למעט יבוא בטחוני ישיר	100.0	100.0	100.0
התוצר הלאומי הגולמי	57.9	58.0	61.3
היבוא, למעט יבוא ביטחוני ישיר	42.1	42.0	38.7

לוח 4
האוכלוסיה, כוח העבודה והתעסוקה, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979

אחוז הגידול לעומת השנה הקודמת				1979	1978	1977	1976	
1979	1978	1977	1976	תחזית	אומדן			
(א ח ו ז י ם)**				(א ל פ י ם)*				
2.2	2.2	2.3	2.3	3,776	3,693	3,613	3,533	סך כל האוכלוסיה
2.3	1.9	2.1	1.9	2,587	2,530	2,482	2,432	הקבועה הממוצעת
2.3	3.7	3.3	1.8	1,281	1,252	1,207	1,169	האוכלוסיה בגיל עבודה
2.6	4.1	2.9	1.3	1,240	1,208	1,160	1,127	השייכים לכוח העבודה
				41	44	47	43	האזרחי
								המועסקים
								הבלתי מועסקים
				(א ח ו ז י ם)				
				68.5	68.5	68.7	68.8	חלקה של האוכלוסיה
								בגיל העבודה בסך
				49.5	49.5	48.6	48.1	כל האוכלוסייה
								שיעור ההשתתפות בכוח
								העבודה האזרחי
								חלקם של הבלתי
				3.2	3.5	3.9	3.6	מועסקים בכלל כוח
								העבודה האזרחי
				(א ל פ י ם)				
				86	80	78	82	הגידול באוכלוסייה
				69	68	70	75	במשך השנה
				17	12	8	7	ריבוי טבעי
				30	25	21	20	מאזן ההגירה, נטו
								מספר העולים ברוטו
				3,819	3,733	3,653	3,575	האוכלוסייה בסוף
								התקופה
				18.5	18.5	19.5	21.2	שיעור הריבוי הטבעי
								(לאלף נפש)

* מספרים מעוגלים.

** שיעורי השינוי חושבו מנתונים בלתי מעוגלים.

העלייה או הירידה (-)
לעומת השנה הקודמת

1979	1978	תחזית 1979	אומדן* 1978	1977	
					(מיליוני דולרים)
	(אחוזים)				
21	8	2,235	1,842	1,708	1. הגירעון המסחרי האזרחי
18	19	6,525	5,510	4,647	א. יבוא סחורות אזרחי נטו
17	25	4,290	3,668	2,939	ב. יצוא סחורות נטו
-20	48	1,300	1,630	1,099	2. יבוא ביטחוני ישיר
					3. הגירעון המסחרי
2	24	3,535	3,472	2,807	(כולל יבוא ביטחוני)
**53	**157	-275	-180	-70	4. הגירעון בחשבון השירותים
13	17	2,930	2,600	2,220	א. יבוא שירותים
15	21	3,205	2,780	2,290	ב. יצוא שירותים
					5. הגירעון בחשבון השוטף
18	1	1,960	1,662	1,638	האזרחי ללא שטחים (1+4)
-1	20	3,260	3,292	2,737	6. הגירעון בחשבון השוטף
					ללא שטחים (3+4)
10	22	10,755	9,740	7,966	א. סך כל יבוא הסחורות
					והשירותים (4'א + 2 + 1'א)
16	23	7,495	6,448	5,229	ב. סך כל יצוא הסחורות
					והשירותים (4'ב + 1'ב)
		-110	-108	-181	7. החשבון השוטף עם השטחים
-1	25	3,150	3,184	2,556	8. סך כל הגירעון בחשבון
					השוטף (6+7)
					9. אחוז היצוא מהיבוא
		79	80	76	האזרחי ללא שטחים

* על בסיס סי"פ.

** גידול בעדף בחשבון השירותים.

מקור: לוחות יצוא ויבוא של סחורות ושירותים.

לוח 6
יצוא סחורות ושירותים, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979.
(מחירים שוטפים)

העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת				1979	1978	1977	
1979	1978	1979	1978	תחזית	אומדן		
כמות	כמות	ערך	ערך				
(אחוזים)		(מיליוני דולרים)					
							א. יצוא הסחורות
*17	*5	26	-3	*3,761	3,225	2,554	יצוא תעשייתי
17	3	31	-17	1,548	1,318	1,003	יהלומים נטו
16	6	23	8	2,213	1,907	1,551	תעשייתי אחר
19	12	17	8	539	452	386	יצוא חקלאי
11	3	8	-9	230	207	191	פרי-הדר
26	19	26	20	309	245	195	חקלאות אחרת
9	3	36	7	70	64	47	יצוא אחר
17	6	25	-2	4,370	3,741	2,987	סך יצוא הסחורות ברוטו*
							סך יצוא הסחורות ברוטו
16	7	22	9	2,822	2,423	1,984	(למעט יהלומים)
				-80	-73	-48	החזרות והתאמות
17	6	25	-3	4,290	3,668	2,939	סך יצוא סחורות נטו
							ב. יצוא השירותים
17	8	8		1,150	986	915	תחבורה
18	7	35	41	723	614	455	תיירות
14	7	25		412	360	289	ביטוח
11	5	30		505	455	349	הון
20	11	4		30	25	24	ממשלה לנמ"א
13	6	32		385	340	258	שירותים אחרים
15	7	21	23	3,205	2,780	2,290	סך יצוא השירותים
							סך יצוא הסחורות והשירותים
16	6	23	8	7,495	6,448	5,229	למעט שטחים
							סך יצוא סחורות ושירותים
16	6	-16	-9	520	447	529	לשטחים
							סך כל יצוא הסחורות
16	6	20	7	8,015	6,895	5,758	והשירותים
							סך כל יצוא הסחורות
17	6	19	6	7,510	6,440	5,409	והשירותים, למעט שירותי הון

* למעט החזרות יהלומים.

לוח 7

יבוא סחורות ושירותים, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979

העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת						1977	
1979		1978		1979	1978		
ערך	כמות	ערך	כמות	אומדן	אומדן		
(אחווים)				(מיליוני דולרים)			
18	7	19	3	6,525	5,510	4,647	1. יבוא סחורות אזורי נטו
16	6	21	7	480	414	342	מוצרי צריכה
18	6	17	2	5,215	4,418	3,785	תשומות לייצור
8	-5	12	-30	1,140	1,053	937	יהלומים (נטו)
25	6	5	4	975	778	738	דלק
20	11	23	15	3,100	2,587	2,110	תשומות אחרות
17	7	36	17	855	733	538	נכסי השקעה (למעט אנ"מ)
71	57	-26	-37	120	70	95	אנ"מ
..	..	..	..	-145	-125	-113	החזרות והתאמות (-)
21	9	20	12	5,385	4,457	3,710	יבוא סחורות אזורי למעט יהלומים
-20	-27	48	35	1,300	1,630	1,099	2. יבוא בטחוני ישיר
13	6	17	10	2,930	2,600	2,200	3. יבוא שירותים
15	7	10	5	800	694	632	תחבורה
16	8	32	23	275	237	179	תיירות
11	6	28	22	450	404	316	ביטוח
11	5	22	13	1,000	900	740	שירותי הון
9	3	1	-5	125	115	114	ממשלה לנמ"א
12	6	5	-2	280	250	239	שירותים אחרים
10	1	22	9	10,755	9,740	7,966	4. יבוא סחורות ושירותים (3+2+1)
21	10	-3	4	410	339	348	5. יבוא מהשטחים
14		8	27	190	167	154	יבוא סחורות מהשטחים
51		-11	-14	220	172	194	יבוא שירותים מהשטחים
					(50)	(54)	מזה: שירותי עבודה
	1	21	9	11,165	10,079	8,314	6. סך כל יבוא סחורות ושירותים (5+4)
11	0	21	9	10,165	9,179	7,574	7. סך כל היבוא למעט שירותי הון
17	6	16	5	8,865	7,549	6,475	8. סך כל היבוא האזורי למעט שירותי הון

לוח 8
יבוא הק, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979
(מיליוני דולר)

1979 תחזית	1978 אומדן	1977	
4,300	4,560	3,361	1. יבוא הק ברוטו (2 + 3 + 4)
2,205	2,391	2,005	2. סה"כ תקבולים חד צדדיים
460	435	460	א. העברת מוסדות
450	405	345	ב. פיצויים מגרמניה
945	1,226	977	ג. מענקי ממשלת ארה"ב
425	686	444	מענק צבאי
520	540	533	מענק סיוע כלכלי
-100	-95	-56	ד. העברות בין ממשלתיות אחרות נטו
450	420	279	ה. העברות פרטים
220	185	102	3. השקעות מחו"ל ברוטו
1,875	1,984	1,254	4. הלוואות לזמן ארוך ובינוני
475	450	355	א. מלווה עצמאות ופיתוח
25	20	23	ב. הלוואות מבנק יצוא יבוא
860	890	633	ג. הלוואות ממשלת ארה"ב
425	685	444	אשראי בטחוני
435	205	189	סיוע תומך
40	17	9	ד. הבנק עולמי
25	93	-	ה. אשראי מקרן המטבע
100	64	36	ו. מלווה מגרמניה
350	450	198	ז. הלוואות מסחריות ואחרות
1,100	1,070	728	5. פרעון חובות לזמן ארוך ובינוני
50	90	19	6. השקעות בחו"ל וחיסול השקעות
3,150	3,400	2,614	7. יבוא הק נטו (1 - 5 - 6)
3,150	3,184	2,557	8. הגרעון בחשבון השוטף
-	216	57	9. עודף יבוא הק על הגרעון (8 - 7)
	-883	-203	עליה (-) או ירידה (+) ביתרות בנק ישראל
	667	146	{ תנועות הק לזמן קצר טעויות והשמטות
	2,242	1,359	10. יתרות בנק ישראל נטו בסוף התקופה
	11,900	10,715	11. יתרת חוב במט"ח

לוח 9
 התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979
 (מחירים שוטפים)

1977	1978 אומדן	1979 תחזית	העלייה בערך		עלייה או ירידה (-)	
			לעומת		בכמות לעומת	
			השנה הקודמת	השנה הקודמת	השנה הקודמת	השנה הקודמת
1977	1978	1979	1977	1978	1977	1978
(מיליוני ל"י)						
			(אחוזים נומינלים)		(אחוזים ריאליים)	
1. תוצר לאומי גולמי במחירי שוק*	138,921	222,412	235,825	43.4	60.1	5.2
		**241,840				6.0
2. פחת	19,234	30,156	31,600	51.0	56.8	2.2
3. תוצר לאומי נקי (1-2)	119,687	192,256	210,240	42.2	60.6	4.8
4. מסים עקיפים על הייצור המקומי ¹	19,697	29,531	32,645	46.9	49.9	-2.3
5. סובסידיות לייצור המקומי	6,320	11,924	9,160	56.6	88.7	23.0
6. מסים נטו על הייצור המקומי (4-5)	13,377	17,607	23,485	42.8	31.6	-14.2
7. ההכנסה הלאומית (3-6)	106,310	174,649	186,755	42.2	64.3	7.1
8. הכנסה לאומית לנפש (בל"י)	29,424	47,292	49,458	39.0	60.7	4.8

* התוצר הלאומי לפי שער חליפין אפקטיבי.

** התוצר הלאומי הגולמי לאחר שנוכה במדד מחירי צריכה פרטית לצורך חישוב ההכנסה הלאומית וההכנסה הפנויה הריאלית. בהמשך הלוח חושבו הערכים במחירי השנה הקודמת ע"י ניכוי הערך הנומינלי במדד מחירי הצריכה הפרטית.

¹ כולל מס מעסיקים.

לוח 10

ההכנסה הפרטית וההכנסה הפנויה, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979
(מחירים שוטפים)

עלייה או ירידה (-) בכמות לעומת השנה הקודמת	העלייה בערך לעומת השנה הקודמת	1979 ¹		1978		
		תחזית במחירי	1978	אומדן	1977	1979
1979	1978	1978	1977	1978	1977	1979
(אחוזים ריאליים)	(אחוזים נומינליים)	(מיליוני ל"י)				
6.9	7.1	64.3	42.2	186,755	174,649	106,310
						1. ההכנסה הלאומית
						2. הכנסות מקומיות של הסקטור הציבורי
-16.8	-24.1	16.4	47.0	3,550	4,266	3,664
						מרכוש
4.8	2.2	56.8	51.0	31,600	30,156	19,234
						3. פחת
						4. ההכנסה הפרטית הגולמית מפעילות
7.1	7.2	64.5	43.3	214,805	200,539	121,880
						כלכלית (1-2+3)
10.8	1.2	55.3	37.9	40,650	36,673	23,609
						5. מס הכנסה ¹
4.6	5.5	61.8	56.0	16,225	15,507	9,583
						6. תשלומים לבטוח לאומי ²
9.0	2.5	57.2	42.7	56,875	52,180	33,192
						7. סך כל המיסים הישירים (5+6)
19.4	..	..	..	645	540	-67
						8. מילואות חובה נטו
9.1	3.8	59.2	41.0	57,520	52,720	33,125
						9. סך כל תשלומי החובה (7+8)
-4.1	4.8	60.8	43.1	40,645	42,400	26,369
						10. תשלומי העברה נטו
						11. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה
						ממקורות פנים
4.1	8.1	65.8	43.5	198,575	190,759	115,057
						א. ללא ניכוי מילואות חובה (4-7+10)
4.1	7.7	65.2	44.0	197,930	190,219	115,124
						ב. בניכוי מילואות חובה נטו (4-9+10)
-11.9	33.6	105.0	46.1	14,450	16,409	8,003
						12. העברות לפרטים מחו"ל
						13. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה
						מכל המקורות
2.8	9.7	68.3	43.6	213,025	207,168	123,060
						א. ללא ניכוי מילואות חובה (11+12)
2.8	9.4	67.8	44.1	212,380	206,628	123,127
						ב. בניכוי מילואות חובה נטו (11+12)

¹ כולל מס יתר על מלאי. ² כולל מס מקביל. ³ חושב ע"י ניכוי הערכים הנומינליים במדד מחירי צריכה פרטית.

לוח 11
 החיסכון הפרטי, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979
 (מחירים שוטפים)

עלייה או ירידה (-)		העלייה בערך לעומת השנה הקודמת		1979 תחזית במחירי	1978 אומדן	
1979	1978	1978	1977	1978	1978	1977
(אחוזים)		(אחוזים)		(מיליוני ל"י)		
4.1	8.1	65.8	43.5	198,575	190,759	115,057
4.1	7.7	65.2	44.0	197,930	190,219	115,124
2.8	9.7	68.3	43.6	213,025	207,168	123,060
2.8	9.4	67.8	44.1	212,380	206,628	123,127
5.0	6.3	63.1	40.2	150,990	143,800	88,148
1.3	13.8	74.5	55.4	47,585	46,959	26,909
1.1	12.2	72.1	57.8	46,940	46,419	26,976
-2.1	18.3	81.5	53.2	62,035	63,368	34,912
-2.3	17.1	79.6	55.0	61,390	62,828	34,979
(אחוזים)						
ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים						
א. ללא ניכוי מילווה חובה						
ב. בניכוי מילווה חובה						
ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות						
א. ללא ניכוי מילווה חובה						
ב. בניכוי מילווה חובה						
הצריכה הפרטית						
החיסכון הפרטי הגולמי ממקורות פנים (1-3)						
א. ללא ניכוי מילווה חובה						
ב. בניכוי מילווה חובה						
החיסכון הפרטי הגולמי מכל המקורות (2-3)						
א. ללא ניכוי מילווה חובה						
ב. בניכוי מילווה חובה						
שעורי החיסכון הפרטי הגולמי ממקורות פנים (4/1)						
א. ללא ניכוי מילווה חובה						
ב. בניכוי מילווה חובה						
שעור החיסכון הפרטי הגולמי מכל המקורות (5/2)						
א. ללא ניכוי מילווה חובה						
ב. בניכוי מילווה חובה						

¹ חושב ע"י ניכוי הערכים הנומינליים במדד במחירי צריכה פרטית.

ההשקעה בנכסים קבועים לפי ענפי המשק, 1977, אומדן ל-1978 ותחזית ל-1979

1979		1978		1977	
השינוי הכמותי		במחירי	אומדן		
לעומת השנה הקודמת*		1978	במחירים	מחירים	
1979	1978	תחזית	שוטפים	שוטפים	
(אחוזים)		(מיליוני ל"י)			
12.5	16	4,500	4,000	2,100	חקלאות ומפעלי מים
9.5	15	10,500	9,600	4,900	חרושת, מכרות ומחצבים
17	19	3,500	3,000	1,500	חשמל
43	3	500	350	200	ציוד לבנייה ועבודות עפר
					תחבורה וקשר (למעט כלי תחבורה,
17	-15	4,100	3,500	2,300	אניות ומטוסים)
25	45	5,600	4,500	1,700	כלי תחבורה יבשתיים
70	-30	2,200	1,300	1,000	אניות ומטוסים
-5	7	13,000	13,650	7,650	מסחר ושירותים
12.5	0	18,100	16,100	9,650	בנייה למגורים
					סך כל ההשקעות בענפי המשק
8	12	41,700	38,600	20,350	למעט אניות ומטוסים
					סך כל ההשקעה בנכסים קבועים
9	8	59,800	54,700	30,000	למעט אניות ומטוסים
11	7	62,000	56,000	31,000	סך כל ההשקעה בנכסים קבועים

* שיעורי השינוי מהייחסים לנתונים בפועל, ולא לנתונים המעוגלים.

לוח 13
אינדיקטורים מוניטריים, 1977 ו-1978

העלייה או הירידה (-)		דצמבר		יתרות לסוף התקופה
במשך 1978	דצמבר*	1978	1977	
במונחים	במונחים			
ריאליים ⁵	נומינליים			
(אחוזים)	(מיליארדי ל"י)			
-15	36	25.4	18.7	אמצעי תשלום
-25	21	7.0	5.8	פיקדונות לזמן קצוב ¹
..	..	0.0	0.1	מילווה קצר מועד
12	79	65.7	36.8	תכניות חיסכון מאושרות (כולל מענק, ריבית והפרשי הצמדה)
48	136	14.4	6.1	פיקדונות עו"ש במטבע חוץ של תושבים מקומיים (פת"מ עו"ש)
41	125	25.0	11.1	פיקדונות זמן קצוב במטבע חוץ של תושבים מקומיים (פת"מ ז"ק)
-5	53	49.7	32.6	פיקדונות פז"ק פיצויים ותמ"מ ²
-3	56	20.7	13.3	אשראי בנקאי חופשי במטבע ישראלי
37	119	23.2	10.6	אשראי בנקאי חופשי במטבע חוץ
-29	13	3.5	3.1	אשראי מוכון לשוק המקומי ³
7	71	19.2	11.2	אשראי מוכון ליצוא פרט ליהלומים ⁴
25	100	15.2	7.6	אשראי מוכון לענף היהלומים
-21	26	20.2	16.0	בסיס הכסף הצר
-30	13	0.9	0.8	גירעונות נזילות
⁶ -13	37	22.3	16.3	יתרה חודשית ממוצעת של אמצעי תשלום
⁶ 100	210	9.3	3.0	יתרה חודשית ממוצעת של פת"מ עו"ש
(ינואר — דצמבר)				
		14.4	11.1	השפעת הסקטור הציבורי על בסיס הכסף (הזרמה / - ספיגה)
		-4.2	-5.6	העברות מט"ח של הסקטור הפרטי
		-18.5	-5.1	השפעת פיקדונות מט"ח
				הזרמת בנק ישראל דרך נכין משנה ³ ⁴
		5.5	1.9	פרט ליהלומים
		5.1	2.3	הזרמת בנק ישראל דרך קרן יהלומים
		0.4	0.1	הזרמת בנק ישראל דרך השוק הפתוח
		1.3	0.3	הזרמת בנק ישראל דרך גורמים אחרים

* נתונים ארעיים.

¹ כולל פיקדונות כנגד התחייבות ותפ"ס.

² הפרשי שער שחצטברו במהלך ינואר-דצמבר 1978 הסתכמו בכ-14.3 מיליארד ל"י.

³ כולל פדיון מוקדם של מילווה מעסיקים.

⁴ כולל מימן משלוחים מאמצעי הבנקים.

⁵ השני במונחים נומינליים בניכוי השינוי במחירי השמושים במשך השנה (60 אחוזים).

⁶ השינוי במונחים נומינליים בניכוי השינוי במחירי השמושים בממוצע שנתי (55 אחוזים).